

ANUL XV
Nr. 6 (510)
Sâmbătă
5 februarie
1972
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

În primul rînd

În primul rînd dorim să-i încredințăm pe cei ce scriu, că la revista **Luceafărul** nimeni nu va rămîne neînțeles, deoarece capacitatea noastră de înțelegere va cuprinde orice demarșe, atîta timp cît libertatea, care este, fără îndoială, culoarea omului, își va păstra rigora, considerîndu-se o necesitate înțeleasă.

Possibilitățile artei revoluționare sînt infinite, limitele ei sînt infinite în perimetrul care o determină și o cuprinde.

Neînțelegerea s-ar putea să fie de partea cealaltă, acolo unde impulsivitatea domină gîndirea, acolo unde pozitivismul dorește să se impună cu orice preț.

Nimeni și nimic nu ne împiedică să ne desfășurăm personalitatea, nimeni și nimic nu ne obligă să facem din ceea ce scriem o ploconeală stupidă la adresa evenimentului minor.

Dar așa cum spune Lautréamont, poetul fără chip, cel mai tînăr și cel mai bătrîn dintre noi toți, poetul comunard asasinat de reacțiune la vîrsta de 24 de ani, — sîntem liberi să facem binele, dar nu sîntem liberi să facem răul.

Sîntem liberi să deschidem larg porțile creației și ale invenției, ale splendorii umane, dar nu sîntem liberi să le închidem, ridicînd punțile, izolîndu-ne în lamentabila noastră feudă și arborînd steagul bălțat al animozității și al ranchiunei.

Într-un cuvînt, această publicație a Uniunii Scriitorilor este deschisă valorii artistice, dincolo de orice fel de calcule extra literare, sau de mizerabile apetituri.

Revista aparține tuturor scriitorilor, avînd un larg compartiment acordat literaturii tinerilor.

Dar această speclă atenție nu înseamnă nicicum că avansăm nefericita idee a parcelării pe generații.

De multă vreme ilustrele haturicare, orice s-ar zice, constituie un simbol al sistemului economic și de consum caracteristic societății capitaliste, au dispărut.

Ele sînt indezirabile și în domeniul artel.

Comuniștii n-au vîrstă. Concepția lor despre lume nu e subordonată evoluției biologice.

Poetii pătrunși de spiritul revoluționar nu au vîrstă: tineri sau bătrîni sînt poeți adevărați și contribuie fiecare, în felul său, la transformarea lumii și la apariția societății comuniste.

Un poet revoluționar respinge, în limitele creației sale, postulatul proprietății private.

Opera sa îi aparține numai în măsura în care poate deveni un bun comun.

El nu poate fi un profitor oarecare, ci un contribuabil de înaltă factură, un personaj care se onorează contribuind la magnifica operă de construcție a socialismului.

Talentul nostru e un dar pe care trebuie să-l oferim cu ambele mîini acestei țări și acestui popor, acestui popor fără de care el n-ar fi existat și nici nu poate exista.

În felul cum știm să primim și să dăruim stă grandoarea noastră acum și în viitor.

Orice calcul meschin ne descalifică și ne desfigurează, ne face din oameni neoameni, ne învrăbește, ne destramă și ne vlăguțește.

De toate vîrstele și de toate felurile sîntem acum și după moarte scriitorii acestei țări, a cărei forță conducătoare, indubitabilă și fermă, este Partidul Comunist Român.

Sîntem particule scînteietoare ale acestei forțe, evoluăm în cîmpul ei magnetic și revenim în focarul ei central, tîrîm și sîmbure de foc, împrăștiindu-ne puterile, ca legendarul Anteu.

Și nimeni nu ne poate împiedica să fim ce sîntem, decît lipsa noastră de har, disprețul inuman, soliditatea nedemnă, demagogia remuneratorie, incapacitatea vizionară, grandomania, dorința de acaparare sau tristul reflex al abuzului conștient și filistin.

Virgil TEODORESCU

gheorghe tomozei

Stare

Am să las să crească pe masa mea licheni, oase și sîinii trase de reni. Am să-mi las cămările casei fără cheie, fără femeie. Apa o las să se prindă în cană.

Las sîngele meu să se coaguleze pe numele adorate. Mi-aș lăsa aripi, din spinare și lingă genunchi as lăsa să-mi crească un cal. Mi-aș lăsa pe chip alți ochi, mi-aș lăsa să-mi crească barbă de piine și între coaste un măr.

IN ACEST NUMĂR:

Poeme

de Emil Botta

și

Ileana Mălăncioiu

Caragiale: „Comedia criticii“

Una din ciudatele puteri de care dispune scrisul lui **Caragiale** este și aceea de a-i transforma pe mulți dintre comentarii săi în personaje caragialești; acest proces s-a petrecut și se petrece încă sub ochii noștri, și e departe de a se fi încheiat: **Caragiale** continuă să creeze (într-un înțeles mult mai larg, de altfel) în virtutea extraordinarului și multilateralului său simț critic. Nu strică poate să ne reamintim o vorbă de spirit vestită a lui **Oscar Wilde**: „Imaginația imită, simțul critic este acela care creează”. Iată una din originile puterii actuale de invenție caracterologică a operei lui **Caragiale**, exercitată în chip perijd chiar și asupra propriilor săi comentarii: fără să-și dea seama, acștia — cu foarte rare excepții, dintre care cele mai ilustre sînt **Maiorescu**, **Ibrăileanu** și **Zarifopol** — în loc să interpreteze sînt interpretați, în loc să pătrundă secretele autorului studiat și le trădează prostește pe ale lor (tot soiul de automatisme de gîndire și de expresie). Fiecare aniversare sau comemorare sprește numărul victimelor lui **Caragiale** din domeniul criticii ori din acela al simplului jurnalism omagial: dar și ele întrefin, în felul lor, longevitatea ironiei caragialene. Odată și odată poate că se va găsi cineva care să încerce să analizeze acest fenomen unic de creativitate comică și să reconstituie înveșlitoarea „comedie a criticii” al cărei autor postum, de o ironică seninătate, este **Caragiale** (o scenă recentă a acestei „comedii”, de care ne aducem aminte surzînd, este „descoperirea” ziarului **Vocea** patriotului național, din care dramaturgul s-ar fi mulțumit să tran-

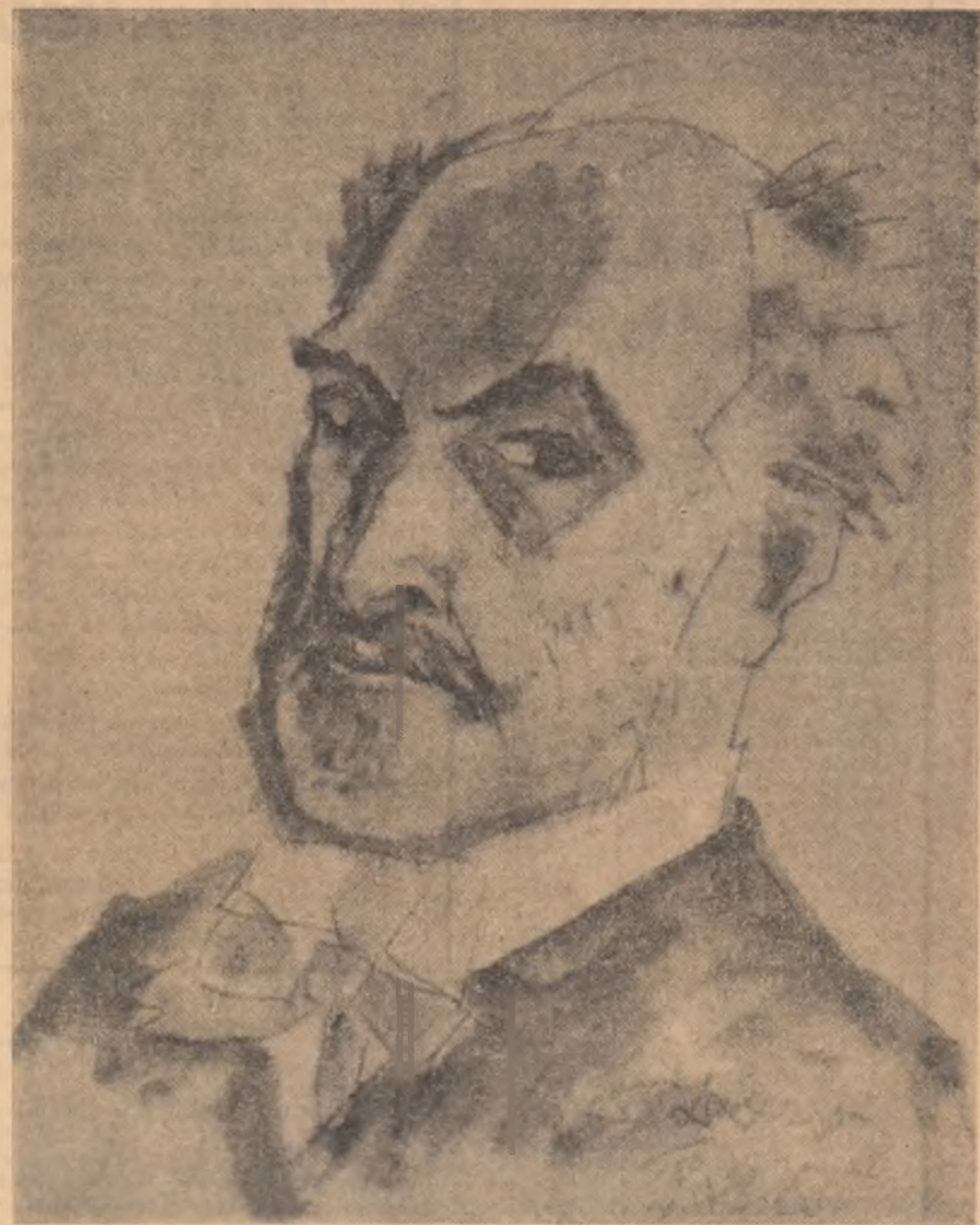
scrie și să parafrazeze; iată o dovadă că o astfel de „comedie” ar trebui să facă apel, pe lângă comicul de caracter și cel de limbaj, și la comicul de situații, în spiritul gustului nedezmîntit al lui **Caragiale** pentru jargă). Din **comedia** la care mă gîndeam n-ar lipsi, desigur, elementele ilar-sentimentale (care-și au originea în viziunea tardiv romantică, dar cît de persistentă, a unui **Vlahuță**: „E multă durere sub glumele lui.”); ar precumpăni totuși caricaturalul de idei și lingvistic (aproape totdeauna cu precise implicații morale): de la supralicitările istorice și biografice cu erudiția lor de altea ori înăbușitoare și inutilă, de la didacticismul sfîtos al manualelor, pînă la prețioasele scîlîmbăieli mai noi ale structuralismului (care a devenit și la noi o formă de parvenitism intelectual).

Dar jurnalismul? Mă refer, bineînțeles, la numeroasele articole ocazionale închinat lui **Caragiale**; în plus, la frecventele invocări ale exemplului său (în articole „teoretice”, în polemici, în cronici dramatice etc.). Ce înfiorătoare cantitate de banalități și totodată ce diversitate: banalități cuminți și banalități demente; banalități previzibile și banalități imprevizibile, chiar neverosimile; banalități de toate felurile într-un caleidoscop amețitor. Unul arată într-un stil sforăitor cum își batea joc **Caragiale** de stilul sforăitor; altul îl cheamă demagogic pe **Caragiale** în ajutor spre a vituperă împotriva demagogiei; un om de duh se ardelenizează brusc făcînd procesul unui „pedagog absolut”; clișeu face o tumbă și se preface în paradox, paradoxul nu se lasă mai prejos și devine, cit ai clipi din ochi, un biet clișeu.

Comedia criticii e nu numai o comedie a erorilor, ci și o iluzie comică făcînd posibile toate metamorfozele (sau toate deghizările carnavaliste). Despre influența lui **Caragiale** ar trebui vorbit în două sensuri: cea dintîi, firească, se desfășoară pe planul adevăratei literaturi, și, ca atare, este destul de restrînsă (nu și lipsită de importanță); cea de a doua, mai curioasă, pleacă, nu de la ascunsul **Caragiale**, ci de la evidentele sale măști. — **personajele** sale (între care și **personajul ambiguu** care spune „eu” în multe dintre momente și dintre schițe), și ea se exercită mai ales acolo de unde ar trebui respinsă; cad sub ea, adeseori, cei care vor cu tot dinadinsul să-i scape: între ei se numără mulți dintre criticii lui **Caragiale**. Uneori este adevărată și cealaltă faimoasă butadă a lui **Wilde**, care pleacă tot de la noțiunea de imitație: „Nu arta imită viața, viața imită arta.” Altfel spus, spre a reveni la **Caragiale**, comicul său e contagios, și nu numai într-un înțeles metaforic.

Matei CĂLINESCU

OBSERVATOR

PALLADY: AUTOPORTRET

Numărul de față
este ilustrat
cu reproduceri
din opera lui
Theodor Pallady

ecoul
săptămînii

Acest nobil deziderat

Europa, continentul cel mai trascăbil și mai păgubit de tendințele de hegemonie ale unei puteri sau alta, este pămîntul patriilor legate printr-o cultură comună ce pune în mijlocul universului, Omul. Nicăieri, totuși, în contra omului și în numele umanismului profanat în cultură, și al altor idei generoase, nu s-au dus războaie mai nimicitoare. De la o anumită distanță în sus, nu prea mare, măcelurile și bueațiile de fier pe care de secole națiunile Europei și le-au trimis cu ură una împotriva alteia sînt o privescătoare stupidă și penibilă. Colonialismul, imperialismul, cele două forme de violență și reprimare, sînt și ele, din păcate, o invenție europeană. Să se fi produs, la un moment dat, o ruptură între forța politică și cultură, cînd în mod normal prima trebuia să decurgă din ultima? Sau acestă din urmă, făcîndu-si un ideal din desăvîrșirea omului, mingie de două mii de ani o himeră?

Dovadă că nu astfel stau lucrurile, că esența spiritului european n-a încetat nici o clipă să creadă în om și în valorile lui, stă forța de atracție, nestîrbită, pe care o exercită arta și literatura bătrînului nostru continent. El este, în conturul lui chinat, teritoriul unor mari genii ale omenirii: ca Balzac și Dickens, Goethe și Tolstoi, Dostoievski și Gogol, Eminescu, Petofi, Mickiewicz... Nici unul dintre ei nu a putut să atingă perfecțiunea decît exprimînd suferința poporului din care s-au născut. Universalitatea operei lor trece prin centrul de putere spirituală a națiunii în numele căreia au vorbit. Această realitate profundă a națiunii este altă de determinată, încît însuși Dostoievski, apostolul umilinței, „directorul de conștiință” al literaturii mondiale, se arăta un mare patriot într-o prefață celebră, scrisă acum o sută de ani: „Noi am uitat — scrie autorul umiliților și obidiților — că toate marile națiuni și-au manifestat marile forțe tocmai fiindcă erau alte de „orgolioase” de ele însele, și că ele au slujit lumii, aducîndu-i fiecare fie și o infimă rază de lumină, tocmai fiindcă au rămas, mîndre și de neclintite, și mereu „cu orgoliu” (s.a.) ele însele.” Cu altă mai mult acest orgoliu pozitiv, bazat pe conștiința unei misiuni istorice, e necesar țării lor mai mici, al căror aport în opera păcii și a culturii nu e de neglijat.

Liniste, muncă și înțelegere în Europa Săptămîna care se încheie este dominată de marele act politic al aprobării de către forurile noastre cele mai înalte de partid și de stat a documentelor adoptate de Conferința de la Praga. Aceste documente ale țării socialiste, redescoperite, pe temerile democrației și încrederei, tenacele marelui vis al umanismului european, alături de urgență. Vocația țării noastre merge de mult în acest sens, și orientarea ei istorică nu o dată s-a dovedit dreaptă și trează în previziunile ei.

Pictură animată

Procesul tuturor ciclurilor de cultură se traduce pe planul artei printr-un proces către mobilitate. Faptul putea fi oedus încă de la ideile implicate în Estetica lui Hegel. Acolo se stabilește începutul în arta hieratică, în totul încrămățată, unde forma sensibilă și ideea sălășluiesc nemieșcate una alături de alta, ca un obiect cu eticheta care-i denumește. Se trece apoi la arta clasică, unde ideea se trezește din încrămățarea ei de sfînx, începe să se miște, intră în formă și o pătrunde integral. În sfîrșit, ultimul stadiu, pentru vremea lui Hegel, este acela al artei romantice, în care ideea se umflă peste volumul formei, pe care o sparge, și își știe exploziv în afara. Se desfașoară astfel o progresivă curgere de teren a mobilității.

Este, însă, doar o curgere parțială a principiului dinamic, efectuată în variabilă într-un singur registru. Asistăm, adică, la o mișcare numai a ideii, în vreme ce forma sau structura plastică a rămas la fel de imobilă ca și la început, chiar și în expresiile ei cele mai năvalnice. Nu există, oare, și un dinamism mai complet, mai orchestral, dincolo de cel pe care Hegel l-a demonstrat pe un singur fir în evoluția sa progresivă? Însăși natura ne arată comparativ o asemenea existență. Se distinge, astfel, două tipuri de ansambluri dinamice naturale, unul de la care numai emană mișcarea, el stînd, pe loc, ca în cazul vulcanului, iar altul care, în sine, înseamnă mișcare, ca în cazul uraganului. Primul cuprinde numai ideea de mișcare, al doilea și ideea și forma. Iată că procesul artei către mobilitate realizează în veacul nostru și această ultimă completare. El dinamizează, adică face să se miște progresiv, nu numai expresia sau semnificația, ci, în sensul criteriului motrice, și registrul însuși al unor arte, identificate mai-nainte în structuri exclusiv imobile. Încă demult arta statică a fotografiei a evoluat către cea dinamică a filmului. Pe aceeași cale, în sfîrșit, se îndreaptă și pictura. M-am exprimat, însă greșit: nu „se îndreaptă”, ci s-a și îndreptat, odată ce pictura animată a ajuns să creeze unele incontestabile capodopere.

Asemenea reflecții mi-au fost sugerate, vizionând mai demult o serie de filme de animație ale pictorului Sabin Bălașa. În Pictura, în Valul, în Pasărea Fenix și în celelalte demonstrații am putut identifica adevărate poeme, care ne sînt recitate mult, în limbaj cromatic. Spre deosebire de poezie, pictura, cu tot nepretutitului ei (tezaur multimilenar, n-a putut să reproducă vraya cu care se metamorfozează fantastic, de la început pînă la sfîrșit, culorile amurgului sau ale zorilor, evoluția simfonică a unei lumini în întinerie, imaginile multiple și schimbătoare ale reprezentărilor și asociațiilor launtrice. Ea n-a putut, în definitiv, să reflecteze rapiditatea cu care gândul nostru transformă mental un boboc într-o floare involtă, copilăria și tineretea în bătrînețe. Pictura a fixat momentul de sinteză al unei reflecții, dar nu desfășurarea efectivă, reală, a acelei reflecții, așa cum au făcut meru poezia și filozofia.

Toate aceste aspecte compensatorii le-am înregistrat însă, cu o înaltă și nobilă emoție estetică, la filmele lui Sabin Bălașa, acest autentic poet liric al culorii. Artistul ne-a prămbălat prin reprezentări subcognitive, ca străfunduri ale conștiinței, pe fărâmi de mări vii ca niște ființe palpabile, pe aripi de păsări stilizate în văzduhuri de basm, pe lingă munți fantastici, care, subit incandescent, se sting într-o evanescență visare. Ne-a ademenit cu fluierul lui Pan într-un univers antropomorf, unde totul dezvăluie chipul uman, arborele care se schimbă cu încetul în cap gigantice de om: tufa care se transformă în mină uriașă, negura diafană care și limpezeste treptat miezul în contur grațios de nud feminin, pustii care se îmbracă vertiginos în horboță de liane urcătoare, de unde iarăși umanul va ieși la iveală.

Dar toate aceste ansambluri de gândire și de poezie nu s-ar fi realizat fără un simț plenar al culorilor, trăite în intensitatea vie a efectelor lor. Există, însă, și aici o vocație distinctă, alta decît aceea pe care o știm noi. Cu aceeași intuiție pătrunzătoare, cu care vechii meștri folosesc alăturarea culorilor, marile acorduri și marile contraste simultane, Sabin Bălașa execută cîntarea succesiunii lor, metamorfozele lente, în deschiderea unor evanșante de game rafinate, sau cele fulgerător contrastante de la un moment la altul. Diferite tonalități de albastru adinc, de verde în umbră, de portocaliu și de cărămiziu aprins, de galben pal, topt în lumină, se fugăresc melodios întreolaltă, ascunzîndu-se și reapărînd la intervale perfect proporționale, într-o orchestrație sigură, temeinic stăpînită de virtuozitatea unui penel-baghetă. Din toate acestea se desprinde viziunea profund umanistă a artistului, solicitat de un registru totdeauna elevat al simțirii.

Mă gîndesc, desigur numai ipotetic, că pentru festivalul „Ovidianum”, primul din lume, care se va ține în august la Tomis, o serie din Metamorfozele lui Ovidiu, interpretate modern, liber și personal de Sabin Bălașa, ar împodobi acel mare eveniment internațional pe pămîntul nostru cu contribuția strălucită a unui autentic artist român.

Edgar PAPU

Ion Luca

În ziua de 30 ianuarie 1972, a încetat din viață, după o lungă și grea suferință, scriitorul ION LUCA, personalitate marcantă a dramaturgiei românești contemporane membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă Română.

Ion Luca s-a născut la 7 decembrie 1894 în orașul Roman, dintr-o familie modestă de muncitori. După ce și-a luat doctoratul în drept la Universitatea din București în anul 1921, funcționează ca profesor, pînă în preajma celui de al doilea război mondial. Activitatea sa dramaturgică se desfașoară de-a lungul a citorva decenii, înregistrînd importante succese pe scenele teatrelor naționale din Iasi și Cluj, ca și la Teatrul Național din București. Lucrările sale dramatice au fost reeditate în opere complete după eliberarea țării iar unele dintre ele au fost din nou valorificate pe scene ale teatrelor noastre.

Pentru meritele sale deosebite în literatură, Ion Luca a fost distins cu ordine și medalii ale Republicii Socialiste Române.

Prin încetarea sa din viață, dramaturgia noastră pierde pe unul din remarcabilii ei studiori, al cărui talent s-a manifestat cu deosebit în spiritul nobililor aspirații ale literaturii și teatrului românesc.

UNIUNEA SCRITORILOR
DIN REPUBLICA
SOCIALISTA ROMANIA

Interpretări

Creșterea peste măsură a comentariilor în legătură cu opera de artă a dus nu numai la o sporire a capitalului exegetic, pe care-l implică dialectica receptării și a înțelegerii artei, dar chiar la unele monstruoziități interpretative, mergînd pînă la extravaganta. Critica literară, plictisită și aproape supărată pe opera pură și simplă, se chinuie de multe ori doar să complice ceea ce omului comun i se pare limpede și evident.

Desigur că nici o lege nu îngrădește dreptul oricui de a esafoda teorii, în legătură cu opera artistică, dar ele sînt de admis doar în limitele bunului simț. Există însă un abuz pe care în unele cazuri l-am putea numi de ordin superior, și în această categorie intră încercările de a da interpretări originale unor vechi subiecte ale criticii. precum se întîmplă, de pildă, în cartea lui Ian Kott Shakespeare contemporanul nostru. Dar sînt și altele de absolută fantezie prăpăstioasă care au suscitât încă demult replica ironică a unor mari scriitori, totdeauna atenți la adevărul „înteles” al operei artistice. Să ne amintim, de exemplu, de acel interlocutor al lui Chesterton care găsește „explicația” artei medievale stînd pe iarbă în poziția în care se afla Newton în momentul cînd a descoperit legea gravitației universale, individual în chestiune i-a spus eseuistului cam așa: — „Toată arta gotică e bazată pe un simbol fallic!”

Explicație seducătoare, nimic de zis, și mai ales în stare să combine în chip „original” (era pe la sfîrșitul secolului trecut) simbolismul cu naturalismul!

Încă mai interesant e cazul burghezului neamț din Thomas Mann, care explica opera Lohengrin de Wagner ca o prevestire simbolică a nenorocirilor ce aveau să lovească Germania imperială. Într-adevăr, Elsa de Brabant e de fapt Germania, iar cavalerul cu lebăda Kaiserul Wilhelm al II-lea. Atîta timp cît Germania a ascultat orbeste pe mirele ei încoronat, trimis de Providență, toate au mers bine. Dar la un moment dat, biata femeie a cedat ispitei de a pleca urechea la șoaptele răuvoitoare ale Ortrudei și ale contelui Telramund. Or, cei doi simbolizează forțele oculte și distructive. A urmat, deci, catastrofa: Germania a pierdut războiul din cauza revoluției proletarietului din 1918, și nu din cauză că armata ei de cavaleri albi a fost înfrîntă și Elsa a rămas fără Lohengrin, care a părăsit-o pentru Olanda. Exact ca în Wagner.

Ar fi aceasta o explicație „sociologistă”. În același sens un fascist italian a interpretat opera lui Dante ca o prefigurare a acordului secret germano-italian din 25 Sept. 1936, adică a constituirii axei Berlin-Roma, prin care Hitler și Mussolini au stabilit alianța lor agresivă. Așadar, trupele italiene, care în vara lui 1940 au atacat pe la spate țara vecină, nu făceau decît să ducă la superlativ și la realizare ura compatriotului lor împotriva regelui Franciei.

Ceea ce a urmat a depășit puțin, mai ales pentru Italia, imaginația poetului gulf care gîndise totul cu mai bine de o jumătate de mileniu înainte, dar interpretarea e dintre cele mai abile. Noi înșine am sugerat o dată unui strălucit eseist un studiu de factură doctă și foarte caracteristic pentru epocă: Influența petrolului în opera lui Caragiale. Eseiul în chestiune era pe vremea aceea foarte tînră și nu a sesizat chestiunea. — Nu vezi? l-am întrebat. Dar cum s-ar explica altfel fraza lui Tipătescu adresîndu-se lui Catavencu: — „Stimabile, nu înțeleg pentru ce între doi bărbați... să mai încapă astfel de meștesuguri și rafinării de maniere, astfel de tirade distilate...” E vorba aici în mod cert de un om care s-a format în zona exploatarelor petroliere.

Ulterior, am meditat mai adînc asupra chestiunii și am izbutit să depășim acest simplu și plat determinism. Într-

adevăr cineva ne-ar putea opune observația că sînt scriitori mai ploieșteni decît Caragiale precum I. A. Bassarabescu sau Nichita Stănescu, la care nu se manifestă nici o urmă a petrolului, dar ea apare la Geo Bogza și la R. Tudoran, fii și ei ai urbei aurului negru. Astfel de obiecții nu tin seama de infinitele posibilități ale analizei abisale. Într-adevăr, un fenomen poate exista și fără să se vadă, dar potențial. În ipostaza lui absolut. Și atunci, manifestările sale recunoscute ca recurente capătă o altă semnificație mult mai largă, cu o corespondență în lanțul de evenimente cosmice ca o alternanță de apariții și dispariții. Ele pot fi puse în legătură cu moartea și învierea periodică a lui Osiris, adică de un simbol al alternanței anotimpurilor, tipice civilizației chthonice. Or, Zalmoxis însuși e o zeitate de acest tip și, în acest fel sînt dovedite străfundurile autohtone ale acestui fenomen.

Desigur că interpretarea aceasta poate continua și, mai ales, altele se pot isca. Că nimeni nu se poate supăra de astfel de fandaxii ale exegezei, afară de bietul autor care de cele mai multe ori nu mai poate replica, e desigur un adevăr. Interdicție, iarăși, nu se poate instauri. Întrebarea adevărată e dacă ridiculul a putut vreodată ucide.

Alexandru GEORGE

PALLADY: Douamenez

astăzi în librării

EDITURA „EMINESCU”

— Al. Macedonsky: Excel-sior. Col. „Biblioteca Eminescu”. Cuvînt înainte de Liviu Călin — 290 pagini, 19 lei.

— Pop Simion: Nord, reportaje, cu ilustrațiile autorului. — 202 pagini, 11 lei.

EDITURA „MINERVA”

— Ion Dongorozi: Stea de cinema, schițe și nuvele, Post-față de George Muntean. — 344 pagini, 7,75 lei.

— D. Ciurezu: Cunună soarelui, eglodă. Cuvînt înainte de Al. Piru. — 162 pagini, 8 lei.

— Jonathan Swift: Călătoriile lui Gulliver. Traducere de Leon Levitki. Prefață și tabel cronologic de Vera Călin. B.P.T. — 372 pagini, 5 lei.

EDITURA „UNIVERS”

— Friedrich Schiller: Wilhelm Tell. Col. „Clasici literaturii universale”. Traducere de Veronica Porumbacu. Prefață de Mihaela Izbasescu. — 248 pagini, 9 lei.

— Joseph Conrad — Victorie. Col. „Romanul secolului XX”. Traducere de Andrei Ion Deleanu. — 336 pagini, 10 lei.

EDITURA „MERIDIANE”

— Vasile Florea: Rafael. Col. „Maestrii artei universale”. — 92 pagini, 22 ilustrații alb-negru, 25 lei legat.

— Winfried Löschburg: Răpirea Giocondă (Furturi de opere de artă care au turburat lumea). Traducere și prefață de Gabriela Dolgu. Col. „Biblioteca de artă”. — 228 pagini, 29 ilustrații alb-negru, 9,75 lei broșat.

umanități

Paragraful 342 din Tratatul despre pictură al lui Leonardo da Vinci se referă la „cea mai răscuțită întoarcere ce-o poate face omul prînd înapoi”. Ca multe din observațiile savantului pictor, și aceasta porcede deopotrivă din experiența artistului și a omului de știință, în acest caz a anatomistului. Tratatul abundă în note ingenioase cu privire la corpul uman, canon al artelor, Leonardo întrebîndu-se și răspunzîndu-și ca într-un catechism: cum să întorci piciorul fără a mișca și coapsa, unde se află vinele la oameni lipșiți de mușchi, cit se pot înfrunța brațele peste piept, corbele apropiindu-se spre mijlocul pieptului și a. m. d. Toate acestea pentru că socotea el este neapărat nevoie ca pictorul să cunoască anatomia. Dar tot astfel — Tratatul de pictură ne-o arată — e trebuinciosă cunoașterea naturii cutelor pe care le fac stetele ca și a felului în care arată un oarecare nervul dens ori a motivului pentru care de la o anumită depărtare, arborii devin tot mai deschisi la culoare. În fond, pictorul trebuie să fie un om universal, și dacă nu un om universal cel puțin — ca meștesugur — un om al spectacolului universal. De aceea unelnicul pactor trebuie să fie inițiat în toate disciplinele, introdus în toate arcele științelor și artelor: măiestria se dobîndeste prin exercițiu și numai prin exersarea meștesugurului și prin aceea — dacă putem spune astfel — a universalului. Diferența al deam-băie pe toate rîrmările, al expansiunii ne-continue. Dar — ca să revenim la amintitul paragraf 342 din Tratatul despre pictură: „Răscuțirea cea mai depîndă pe care o poate face omul, ar fi să-și vadă călcîiele. Nu fără osteneală se face aceasta îndînd piciorul și înălțîndu-și urechile către cer”. Un simplu exercițiu sare a pune în lumină care a-nume sînt mușchii ce slujesc la această miș-

Nulla dies..

cine oare îl pune pe drumuri fără nevoie? Într-adevăr, cine? Priveam în același muzeu din Moscova portretul lui Ambroise Vollard din perioada cubistă a lui Picasso: nu e, cum s-a afirmat uneori, doar un triumf al geometriei. Desigur, efortul construcției este evident. Convenții optice sînt răsturnate. Chipul uman se reconstituie după canoane altele decît cele antice, ori renesanțiste. Ca un poli-pier de cristale, chipul omului din acest tablou seamănă cu peisajul auster citadin, al clădirilor ce cresc unele din altele, unele peste altele, ca în Horta de San Juan a aceluiași Picasso ori ca în gravurile medievale reprezentînd un burg strîns în chingile zidurilor, cu acoperisuri și turnuri ce se înalță urcînd în piramidă. Aceasta îmi aduce aminte un sfat bătrînesc al lui Dürer: „vei putea inventa multe lucruri ciudate și transforma în multe feluri o imagine, dacă te vei strădui s-o faci.”

— Da, dacă te vei strădui. Acea neodîhnă a artistului, aceea ruptură continuă a inerției înseamnă o continuă luptă cu sine.

De altfel, în ceea ce-l privește pe Picasso, Apollinaire a avut o adevărată divinitate atunci cînd încă în primii ani ai secolului, în perioada cubismului, a vorbit despre metamorfoza acestuia, despre trecerea lui de la stadiul poetului cărui „muza îi dictează operele”, care nu e decît prelungirea propriei nașteri, la statutul poetului pe care nici-o muză nu-l inspiră, care trebuie să extragă totul, cu un efort continuu din sine. Din sine și din natură. Căci reluînd un text al lui Dürer: „arta este cu adevărat în natură; pentru a o posedea trebuie să o smulgă de acolo”. Asemenea omului de știință nu rob ci stăpîn al firii.

Nicolae BALOTA

contidentele unui maniac

Un tînr, pe nume Gheorghîșă, care are acces la revista „Ramuri” unde face oarecare practică în funcția de recenzent literar, și-a asumat o misiune destul de însemnată: aceea de a lua apărarea lui G. Călinescu împotriva ireverenței iconoclaste a criticului Alexandru George.

Poate că gloria ilustrului dispărut s-ar fi putut dispensa fără pagubă de acest sprîjn: tînrul Gheorghîșă e însă păzitorul unei autorități ce nu se discută. De aceea nici nu discută și nici nu ia în seamă argumentele lui Alexandru George ci doar îl muștrulește cu stranie energie. Execuția e, după regulă, pe cît de sumară pe atît de tare. Mai tare nici că se putea: sudălmile propriu-zise nefînd îngăduite de uzanțele tiparului (și comportînd și oarecare risic extra literar) sînt în schimb foarte bine înlocuite cu o serie de invecitive, hai să le zicem: literare. La drept vorbind tînrul Gheorghîșă nu s-a pus intrutotul la adăpost de rizicul amintit, lăsînd să-i scape și cîteva imprudențe.

Desigur, Alexandru George nu ar avea la rîndul său nevoie să-i iau eu acum apărarea. El s-o împus dintr-o dată ca un remarcabil scriitor și ca un critic de o rară independență a spiritului, cu o temeinicie și largă cultură și o informație amănunțită și exactă, acumulate în lungi ani de bibliotecă și meditație, fără pripăiala afirmării timpurii și de parte de vanitățile și deriziunile susceptibilității ale așa numitei „vieți literare”. Stilul său are o matură siguranță, un timbru viril și o libertate totodată degajată și sobră, pe care i le dau atît curajul opiniei cit și un inalterabil bun simț. Toate acestea le simte oricare cititor obisnuit să respire aerul specific al culturii superioare, indiferent dacă subserie sau nu la unele sau altele din opiniile criticului.

Intervenția mea nu e deci determinată de vreo alianță literară. E adevărat că în ultima sa carte, Semne și reperi, Alexandru George îmi face cîntea de a mă cita destul de des și chiar de a polemiza

Vitejiile tînrului Gheorghîșă

cu mine într-un mod deosebit de urban și academic. E adevărat de asemeni că prima sa carte de critică, Marele Alpha, a fost editată pe baza referatului meu și că un fragment din ea a fost publicat în revista Argeș cu o scurtă prezentare semnată de mine. Adaog că pînă atunci autorul îmi era cu totul necunoscut și că aceste manifestări ale mele nu au fost, în primul caz, decît îndeplinirea unei elementare îndatoriri profesionale, iar în al doilea expresia modestă a unei spontane prefeiri. De atunci Alexandru George și-a cîștigat destulă notorietate și considerație (deși poate nu încă cele care i se cuvin) pentru a se scuti de alianțe și ajutoare (de pildă, în cazul că ar condescinde să-i replice tînrului Gheorghîșă).

Intervenția mea de acum nu-l privește pe Alexandru George ci pe mine. Am trei motive pentru a o face.

Am scris mai demult despre G. Călinescu, cîteva pagini în care, cel puțin așa cred, am dus elogiul pînă aproape de ditiramb; nu reneg nici un cuvînt din acele pagini și cu toate acestea diatriba lui Alexandru George împotriva marelui critic privește ca romancier (dar nu numai ca atare) mi-a procurat o mare delectare intelectuală. Nu discut aici faptul, evident pentru cine citește fără prejudecăți studiu respectiv, că argumentele sînt juste, de o rară spicacitate, pline de nuanțe, de bun simț și de bun gust. E adevărat că autorul nu repetă ceea ce știm cu toții și ceea ce de altfel nu am avut impresia că ar contesta, anume că G. Călinescu a fost o figură de primă mîrire a literaturii noastre, și nici nu subliniază (ceea ce totuși poate n-ar fi fost de prisos, fiindcă aceasta îl salvează în ultimă instanță și romanele, în ciuda defectelor eddite) faptul că a fost un portretist de geniu. Dar Alexandru George mi și-a propus să ne repete ceea ce e în genere admis și să arate că, dacă împăratul nu e gol, mantia lui nu e mai puțin găurită în mai multe locuri.

Idolatrii, refractarii la critică și la nuanțe, nu suportă asemenea libertăți, de care în schimb idolul, dară e cu adevărat mare, cum e cazul, le poate suporta perfect și-i priesc mult mai bine decît idolatria. Nici un scriitor, nici un artist, nici un gînditor, nici un om oricît de ilustru, nu este și nu trebuie să fie scutit de critică: stare imunitate e moartea spirituală a celui în cauză. Viața adevărată a culturii se recunoaște după aptitudinea critică. Fiește, cu argumente, nu cu negații nesustînute și nici cu suficiență și dispreț nemotivat.

Al doilea motiv care mă îndeamnă să intervin e faptul că de curînd am scris un mic elogiu al invecitivei și deci mă interesează cum se manifestă ea în literatura noastră. Spuneam acolo că invecitiva nu admite cu nici un preț mediocritatea și cere neapărat celui ce o practică o strălucită înzestrare. Imprudența tînrului Gheorghîșă e că s-a lansat în invecitivă cu foarte precare însușiri. Insultele sale sînt lipsite de forță deși sînt foarte tari, sînt simple și stereotipe. Îl acuză pe preopinente de invidie, de cine știe ce complexe și patimi inavuiabile; de convins nu convinge, iar de fîgînt nu cred că izbuteste fiindcă lungimea de undă a injuriilor sale este foarte mărunț și de tipul: „cine zice, ăla e”. Dar această imprudență nu e, la urma urmei, mai mare decît a celor care scriu versuri, proză, teatru, fără talent. Acești-i un lucru curent și nu se sancționează decît prin propria nulitate literară.

Imprudența mai gravă e legată de al treilea motiv pentru care intervin eu acum. Anume, la finele articolului, tovarășul Gheorghîșă insinuează că apariția cărții lui Alexandru George la editura „Cartea Românească”, s-ar explica prin faptul că în paginile ei numele meu este pomenit cu aprecieri prea magulitoare. De asemeni, face o aluzie similară și în Marin Preda pe care însă nu are curajul să-l nu mească. Aceste insinuări implică pentru autorul lor un destul de serios rizic extraliterar la care mă întreb dacă s-a gîndit în prealabil îndeapuns. În ce mă privește, trebuie să semnalez că nu eu am referit asupra ultimei cărți a lui Alexandru George, ci colegul meu Mircea Ciobanu, și că în afară de două articole din sumarul ei, care apăruseră mai înainte în reviste, am luat cunoștință de cuprînsul cărții abia după apariția ei. Insinuează tovarășul Gheorghîșă, cel puțin vecin și calomnia, denotă o penibilă mentalitate, e drept nu rară, care-l poate eventual ajuta să se împund în „viața literară” nicicum însă și în literatură.

Al. PALEOLOGU

Poeme de Emil Botta

Cărămida

Orbii în pavilion de alcool
ascultă ascultători.
Degete subțiri, cum nu am văzut,
vor înălța
turnul căzut.

Cărămida Oarbă — Voievod este obosit,
obosit...

La porți veghează împietriții ogari.
Ce plîns în granit!
Vezi turcile reci!
Vezi ștreang la ștrengari!

Orbii au parte de luna mitică
de constelații vagante și extravagante...

Uite așa, uite așa este vremea mea...
Legenda lor glorioasă
e al meu dar.
Priveste și treci:
vezi munții de var,
vezi o mare de var,

Primarii din Cork

Noi turme eram și aveam păstor.
Unde s-a dus
de nu se mai vede, nu se mai vede,
unde s-a dus
domnișorul păstor?
Că doar nu te-ai dus
prin albastra laianță.

prin poarta sobei,
ca din ruda portului
pe albastru luntră,
incălzit cu clubote de fum?
Vrăjitorii au fost eliminați
din deceniul nostru.
proclamat al austerității deceniu.
(Deși Arhipelagul, colierul Cicladelor,
și cerul albastru și albastru mare,
și altele încă, și altele
imi spun că mai sint vrăjitori,
că o sullare nebună
mai trece prin liră,
trece un galop nebun peste corzi
și prinde lira, nebuna, să cinte...)
Dar domnul păstor
s-a lepădat de sine,
acel „sine” tiran,
din a cărui ghiară mai nimeni
scăpăre nu are.
Și iată
motivarea care precede
lepădarea de sine:
La cină eram și vacieram
care de care ca urgia, mai tare.
Și domnișorul, păstorul a spus:
Hazardul ne vede
cum a văzut vizionarul DA VINCI,
Și eu de n-aș fi obez
și voi purtând
aureolă pe frunte,
darul beției,
s-ar crede că este minunea în prag.
Și Tăcerea, Tăcerea lipsește.

reia Tăcerea,
ardarea tăcută,
aeriana tăcere lionardescă,
solia solară, lunară,
nici eu nu mai știu...
...Noi continuăm cina s-o cinăm
și continuăm să vorțim.
Faamea bîntuie, eram călcați în picioare
de Foamete și Frig, cavalerii apocalipsului.
Și în fiecare din noi
se trezea primarul din Cork,
generații de primari din Cork se trezeau,
primarii hămînzii din Cork
după 90 zile
de grevă a foamei.
Și cînd un apel se făcu
apel repetat, alarmat,
pe domnișorul păstor
ia-i de unde nu-i!
„S-a volatizat”, a răcnit cineva
și răcnitul dreptate avea.
Ușile, toate, lerecate,
le-estrelle toate închise erau
ca pleoape de fier.
—Și mai era,
căzută din cer
peste locul cinei,
o placă de marmură
grea ca un păcat capital,
marmură ca în cimitire.
Și lere de loc într-o neștiră
înscrise pe ea:
INCHIS IN TIMP DE IARNĂ.

PALLADY: Pinea zilnică

Poeme de Ileana Mălăncioiu

Și dacă

lubitele, și dacă eu sint însuși semnul lui
de pe fruntea ei
Și semnul sfînt de tinără mioară
Și cornul berbecului și cornul de bour
Și șarpele ce sub ea se-nlășoară
Și dacă eu sint gheața dimprejurii ei
Și răceala din ea și lumina care
Asemenea unei stele de naștere și de moarte
Dintr-o dată răsare
Și dacă eu sint eu și sint laptele băut de șarpe
Și sint laptele turnat în fluierul îngropat
Și sint osul zetei Isis pe o piatră veche
Și sint același ochi pe un os lerecat
Și sint osul ei dulce care a înviat
Ca Lookon cu șarpele pe al încolăci...
Dacă se va da la o parte piatra de pe mormint
Cum vei striga în foța golului gîst?

Îmbăierea

În golul din marele șarpe sta laptele dulce
Și în laptele dulce trupul ei se îmbăia,
Frunză să se lipească de el nu era,
Fluier să se umple cu laptele nu se-ouzea.
Ca înecat în scîldătoarea care dă putere
Flutea albul trup al ei în tăcere,
Semne adînci lăsa laptele fără lîru
Ca apa peste pietrele de riu.
Peste semnul lui Isis semnul lerodesei
Peste semnul lerodesei semnul arcului drept
Al zetei Diana și semnul Cirmihildei
Cu trunza lui Siegfried în piept.
Și cu toate amintirile lor știute și neștiute
S-a blestemat pe laptele pe care l-a supt
Și-a ieșit ca din scîldătoarea vrăjită
Din marele șarpe de dedesubt.

În fiorduri

Ba nu e gresie, e gheață, nu peste mult se va topi
Singurul ochi rămas în fruntea lui Isis pînă-acum
Se va topi urechea ei de vietez-ncăpută
Și ompa și semnul lui ca un disc de lum.
Și șarpele se va topi ca un ghețar albastru
Pe care arde brațul ei de nu se știe cînd
Se va topi și fluierul, lobite, și-n locul mîrilor
Lapte dulce vom vedea curgînd.
Acum se va întoarce ea către bine și va zice
Lubitele, lumile noastre sint tot una.
Pînă-mă că mi-am pierdut nara de cof și aripa
de șarpe
Și fruntea pe care mi-a fost încrustată luna.
Ce importantă mai are că eu nu sint eu
Și noaptea nu e noaptea și nimeni nu se duce
să se culce,
E frumos și e frumos în nord
Și în fiorduri curge apă dulce.

lubitele, acuma știu

lubitele, acuma știu că teama morții n-o mai ai
Tu trebuie să îi trecut pe-acolo, să-i fi văzut făcuți
păpuși de piatră
Fiecare purtînd pe el toți zeii în care-a crezut
Și toate animalele deodată.
Am văzut femeie cu cîrîță-n spate
Am văzut bărbat cu ureche de cal
Am văzut bot de cîine, am văzut aripă de lilac
Am văzut însuși capra de carnaval.
Pe botul caprei de carnaval am văzut-o pe lerodese
Pe fruntea lerodesei am văzut luna
În lună am văzut-o pe mioară cea adevărată
Și-apoi nu le-am mai văzut pe niciuna.
Am văzut-o pe acea sfîntă femeie
Cu ochiul tău în frunte, cu zeii tăi în umăr
În brate cu un lemeac mînușchi
Și cu doi copii pe genunchi.

Amanet

Îi las ție toate berbele, și voi lua însă piatra ei,
O cenosă după umărul drept puțin mai lăsat
Și după semnul de zeță egipteană
Care pe frunte i-a fost încrustat.
Am s-o duc aceluși am prefăcut în pom,
Prefăcut în preot, prefăcut în Barbă-Cot
Pînă simplă atîngere rosa să s-o piardă
În tinăr să se prefacă și din blestem să îl scot.
Să l învîț din nou, cum din piatră ca din ou
Lese-o arză albastră, ese ciocul unui pui
Lese-un șarpe, lese-un bou,
Lese un bărbat frumos și femeia lui.
Îi dau apoi și îl îndepărtăz
Și îl mint că gresia cu care l-am vadeat nu era ea
Și mă rog șarpele să piară, și mă rog ciocului
de pui
Și oului în care dăcnea.

În însuși cuptorul

Ca în cuptorul smelui s-a coapt păpușa de gresie
Ohoho, de data aceasta a fost rîndul lui,
Stă cu păpușa în brate precum cu
Fata cea mai frumoasă a împăratului.
El însuși are trupul ieșit din același cuptor
Cu ția și cu calul de răpire
Și cu pădurea de argint prin care
Se vede drumul tău de vesnic mire.
O cum batî din poartă în poartă și cum întrebi:
Nu s-a ascuns aici o căprioară
Și cum îi apare în față capra de carnaval
Cu plisc de ciobar.
Și cum treci tu pe drumul tău și cum nu mai știi
Că te-ai întîlnit cu smeel și cu smeoacă și cu ea
În însuși cuptorul în care
Cenușo ei în gresie se prefăcea.

Dar nu

Dar nu e lapte dulce albul care-nconjoară
fluierul spart
Cine încearcă să-i ducă la buze îl duce pe
răspunderea lui
Vă jur că așa zisul lapte se atîă în șarpe și de
și că șarpele însuși pare că nu-i.
Anume că se ne înșele el are
Bo de mioară, și plete de lemeie și zale
Și lîndcă tu eroi mai greu de înșelat și-a pus
Însuși diadema de aur a iubitei tale.
Uită-te bine ea trebuie văzută într-o anume
lumină
Alte! pare o lemeie foarte bătrînă
Alte! pare un preot budist, alte! pare un inorag,
Alte! pare o cîrîță, alte! pare o zînă.
Îți spun că nu e laple dulce albul care-nconjoară
fluierul
Într-o gaură o lui golită de ceară
Se atîă un ochi care seamănă bine cu ochiul ei
Și în alta ochiul care trebuie să piară.

Răpirea

Căutați mai adînc în pămînt, veți găsi păpuși de
piatră
Ca răpirea arză luga lor pe caii reci
Pe un tinăr minz de gresie albă
Este lemeia după care țieci.
Și tu atîț de drept stai că îți pare numai că lugi
După acel trup îndulgit iubit
Mergi cu calul tău și cu sava lui și cu drumul
De care ai fost lipit.
Ca de gresia albă din întia răpire
Miinile me-le de trupul tău s-au lipit
Din singele calului nostru ne vine singele
în inimile care-au amuțit.
Bate inima de piatră și de gresie și de lut
Se desface în cele patru buci din care s-a făcut
Bat mai departe bucițile același ritm sfînt
De parcă pîrțile și întregul au sint.

Vertebra

Peste această formă de timpă s-a așezat o boabă
de nisip zic
Nu e nisip zice, este ochiul ei pus dinadins într-o
partă;
De fapt partea aceasta e ția ei de tinără zeitate
Care de restul pietrei, prin linie rotundă se desparte,
Și linia aceasta rotundă este de fapt linie dreaptă
Este cercul soarelui de peste sori
Făcut anume așa ca ochiului să nu e, se arate
Ci numai țimpa să îl simtă uneori.
Și ca să fie întru totul simțită
Linia merge ușor pe șira spinării ei
Și numai undeva șira spinării e înrîță
Ca să nu pară o unei zete ci o unei lemei.
O singură vertebra se vede și tu pari să o recunoști
după ea
Dar unde este restul strigi pînă cînd
Din vertebra ei se face un lanț
Pe care îl ții în mîni tremurînd.

PALLADY: Statuie și evantoi

compendiu

IONEL BANDRABUR: „FINTINA IADULUI”. Povestire din volumul „Fintina Iadului” (Cartea Românească, 1971) constituie o curiozitate. Autorul atribuie unui personaj, Adafini, relatările unor episoade invariabil erotice, construite conform unei scheme. După formula introductivă („Așa eram: răbit, nedormit, stăpînit de-o vajiță-că furie”) urmează descrierea, în termeni de reclamă, a nurilor adolescenței, nevastei, fițoarei sau văduvei de care Adafini se simte atras și explicația metodei prin care acesta obține una sau mai multe întîlniri fructuoase. Scurtului moment de realizare fiziologică i se pune capăt de fiecare dată printr-un simulacru de imbroglu bocaccian, printr-un deznodămint funebru sau printr-o scenă fantastică (mereu rălată prin năvălita prin eliminarea posibilității de a fi interpretată și real), după care se transcrie „meditația” finală, stereotipă („Ai / desfățare, fintină de iad! / De ce, / dintr-o dată, / parcă lovit de o vajiță, / sipotul tău a secat? / A fost un / fat, / o osîndă, / capriciul unei / minți / aburite / sau, / poate, / o lampă în care cîntea a suf- / fat?”).

Rudimentar, trivial și, adeseori, pornografic, ciclul de povestiri al lui I. Bandrabur pare a fi complet rătăcit în literatură.

ION DRĂGANOIU: „DISCURS IMPOTRIVA METODEI”. După debutul în colecția Lucaefărul cu placheta Apro-

pe sonete (1969), I. Drăganoiu revine în atenția publicului reînvîț, prin Discursul împotriva metodei (ed. Eminescu, 1971), un joc intrerupt. Cuvintele sînt din nou lovite pentru a scoate sunete cristaline, frazele curg iar pe albia vocor melodi săltărețe. Dacă poezia capătă dinodată o semnificație tragică, aceasta le abandonează mirîndu-se încoace și se consacră altor improvizații.
Influențele certe exercitate de M. Ivănescu, N. Stănescu sau A. Păunescu nu îl afectează pe I. Drăganoiu care ne urmărește să-și imprime personalitatea în versuri pentru generatiile viitoare. Plăcerea sa este de a declama și de a lăsa poezile să se dezvolte de la sine.
Cîntorul care acceptă jocul propus nu are mari revelații estetice, dar poate în schimb să trăiască o fermecătoare comunicare de-o clipă: „Sunt ochiul tău, ești ochiul meu / și cîntă poate să despărță / doi ochi / prîvindu-se în alt / o contorare / o caracată. / Sunt ochiul sting, ești ochiul drept / de te închină seacăta lemeie / abia se vede și aștept / chemări cu jumătăți de nume. / Ești ochiul drept, / sunt ochiul sting / alt ochi ne nunt, / nu pot să fie / eu luacînd asupra odian / același povornis te-mbie. / Ești ochiul meu, / sunt ochiul tău / o, consăpăre, o, durată, / accesi pînă într-at / vom fi un orb deodată”. — Dianis (Ipe-teră).

Alex. ȘTEFĂNESCU

PALLADY: Pepene verde și stăncine

Marian Popa: „Dicționar de literatură română contemporană”

cronica literară

Întă o lucrare de critică și istorie literară care ne oferă printr altele o nedorită dificultate: alegerea celei mai potrivite perspective analitice dînr-un unghi de vedere absolut obiectiv. Motive ce decurg din ceea ce de obicei numim judecarea de situație ne îndeamnă s-o abordăm dînr-o perspectivă oarecum festivă, (deși există antecedente demne de a fi luate în considerație) să-i salutăm apariția, să-i felicităm pe autor pentru cîntăreața de a fi dîntre criticii și istoricii literari români primul care se angajează într-o asemenea întreprindere de mare amploare, în sfîrșit, să reflectăm, cuprînsi de sinceră umiră, la greutățile inerente ale oricărui început etc. etc. Mărturisim că, în pofida opiniilor ce vor fi exprimate ceva mai încolo, nu putem să nu-l salutăm și noi pe Marian Popa tocmai pentru fermitatea gestului său. În definitiv, de-am avea în vedere fie și numai marea cantitate de material adunat și ordonat în fișe după criteriul alfabetic și tot am fi obligați să-i recunoaștem un incontestabil merit.

Cît despre utilitatea unui instrument de lucru și de informare precum un dicționar de literatură română contemporană, se înțelege, nu mai este cazul să insistăm, dată fiind conexiunea fericită dintre numeroșii factori derivați din spiritul activ al cultului și, în general, al civilizației românești contemporane. Judecînd însă faptele mai de aproape, o tot atîț de adevărată ca cel puțin cîteva întrebări de principiu nu pot fi ocolite. De pildă: dacă un dicționar de literatură română contemporană nu este firesc să încheie seria unor lucrări similare vizînd epocile anterioare și dacă, totodată, dicționarul respectiv nu ar trebui să beneficieze de existența unei temeinice istorii a literaturii noastre de azi sau măcar de aceea a unei „istorii critice” relativ complete. La fel, se pune întrebarea dacă o atare acțiune n-ar fi fost mai nimerit să cadă în sarcina unui colectiv de specialiști și, eventual, să fie tutelată dacă nu de un for științific academic cel puțin de o editură cu profil adecvat, precum editura „Enciclopedică”, să zicem.

Cum se vede, asemenea desiderate (la prima vedere, ideale, dar în realitate — luînd seama la ceea ce se întîmplă în cadrul altor culturi naționale — cit se poate de firesc) nu sint în nici un fel satisfăcute de acest recent dicționar. El aparține unui sinur autor și apare într-o editură de la care ne-am fi așteptat cel mai puțin să-și asume o asemenea răspundere. Reținînd că nici cerința minimală a prezenței citorva referenți (divulgată de public) nu este luată în seamă, să recunoaștem că ne aflăm în fața unui eveniment editorial oarecum insolit.

Așadar, dicționarul lui Marian Popa este produsul unei inițiative strict personale și, cum e și firesc, structura lui nu are cum să nu trădeze caracteristicile unei geneze, așa-zicînd, „sui-generis”. Evident, „regula jocului” ne obligă la o atență confruntare a materiei propriu-zise cu principiile enunțate chiar de autor în avertismentul inserat la începutul dicționarului. Spre a nu lăsa loc nici unui fel de dubiu, încă de pe acum vom spune că în ceea ce privește „programul” teoretic nu avem nimic a-i reproșa lui Marian Popa. Justificarea inițiativei lui este pe deplin îndreptățită, iar criteriile după care înțelege să se călăuzească, datorită indiscutabilului lor valabilitate generală, nu comportă nici un amendament. Prevalîndu-ne de ele, rămîne în continuare să apreciem în ce măsură argumentele teoretice se bucură de o convingătoare transparență la obiect. Or, ajunși în acest punct cu discuția noastră, chestiunea se complică și atenția noastră crește. De la început și pînă la sfîrșit dicționarul se constituie într-un teren subminat de o incompatibilitate fundamentală. Anume, este vorba de incompatibilitatea înșă de neputința autorului de a-și reprima îndeașun de bine cunoscutele sale excese de personaj mentor, excese concentrate în ceea ce indeobște se înțelege prin complexul de superioritate. Tocmai acestea sint premisele care îl îndeamnă pe Marian Popa să se creadă îndreptățit în a da sentințe definitive, în a face ordine în cîmpul literelor române, conexu cu acela al literaturii universale. Că nu ne lănsăm în aprecieri hazardele o dovedesc înșeși părerile pe care Marian Popa la transcrie, în legătură cu priorita persoană, la pagina 478 a dicționarului. După o amplă și exhibiționistă însușire de date biografice, dăm peste acest pasaj: „M.P. aspiră pe de o parte către analiza logică și filozofică a unor opere ale literaturii universale, iar pe de alta se ocupă de fenomenul literar curentă întăresat mai mult de literatură decît de literă, a sancționat producția literară contemporană cu o ferocitate atîngînd uneori nihilismul, faptul avîndu-și explicația în perspectiva acceptată, aceea a absolutului”. Probabil „realul absolut” spre care ținde arta.

Aflîndu-se în posesia unor atare date cu valoare de document îndubitabil, nu ne rămîne decît să sesizăm ce raporturi de concordanță se pot stabili între ele și principiile enunțate în „avertismentul” dicționarului; de exemplu, cu următorul: „Un principiu de bază care ne-a condus în redactare a fost să lășăm să vorbească faptele și opti-

nile unanime, interzicîndu-ne simpatia, punctele de vedere hazardele ale fanteziei și originalității, impreciziile egalizatoare ale infirmărilor și cîntărilor expresiei. En autor de dicționar trebuie să fie maxim de orice o absență atentă”.

Admirabil și nimic de zis, totul e foarte adevărat și spus pe vremea sa singura și, după părerea noastră, decisivă observație că pasajele de mai sus, confruntate cu substanța dicționarului, nu fac decît să releve un izbitor paradox: acela al disculpării autorului de propriile sale jaloneări, care se transformă în puncte de vedere obiective. Dacă n-ar fi așa, tot la pagina 478 a dicționarului, n-am rîti aceste stăpînitoare aprecieri despre volumul „Homo fictus”, aprecieri care numai în consens cu „opinile unanime” nu sint: „Homo fictus, (1968) — serie fără urmă de rezervă critică Marian Popa —, studiul fără raportări jurnalistice, este o încercare de clasificare tipologică a personajului literar pornită pe baza logicii matematice, sociometrice și chiar gramaticale. Personajul conceput de logica aristotelică, personajul amaristotelic, grupul și masa, homo viator”, s.a.m.d., spre a se ajunge la următoarea încheiere: „Două capitole consacrate analizei tipologice a portretului și a onomasticii, sint anexate aceste lucrări orientate într-o direcție puțin explorată în literatura universală și de loc în cea românească”. Gîndîndu-ne că un E. Lovinescu sau un G. Călinescu, în ale lor istorii literare, nu exită să reurgă la procedurul onest de a-i lăsa pe alții să le judece opera, ne dăm totuși seama că ilustrul și doctul autor n-a putut urma pilda acestor mari înaintași, de vreme ce — sperăm că ne amintim destul de exact — „opinile unanime” despre cartea Homo fictus au ajuns la concluzia că e vorba de o tentativă cel mult mirobolantă, grație ciudățeniei sale.

Dorim să fim bine înțeleși: nu dînr-un spirit de șicană stupidă am opozit atîț de mult asupra paginii 478 a dicționarului, ci doar pentru că această pagină, corelată cu ideile din „avertisment”, deschide calea de acces cea mai adecvată în laboratorul de lucru, și în mecanismul de triere al criticului. În virtutea unei curiozități firești, la lectură, prima tentație o exercită viziunea autorului asupra personajului critic contemporan. Nu ne facem deloc iluzii, în senul unei posibile poziții constructive pe acest plan: cine ar putea da piept cu „perspectiva absolutului”, mai ales într-un domeniu atîț de labil precum critica și istoria literară? Nu ne-am înșelat în previziunile noastre: execuția este evasivă generală. Spunem evasivă generală, fiindcă sint exceptați mai ales o parte dîntre critici, istorici și teoreticieni literari mai mult sau mai puțin agreați de semnatarul dicționarului.

Tot în „avertismentul” autorul ne atrage atenția că dimensiunile articolelor cuprinse în dicționar sint în funcție de „unanimitatea relativă a acceptării scrierilor lor ca valoare” (s.n.). Am luat de buna înțimțta și am trecut la sondele de rigoare. Rezultatele au fost întrutotul conforme cu paradoxul pe care îl relevam mai sus: Marin Bucur îl depășește net pe S. Damian (de ce oare?). Valeriu Cristea nu poate sta alături nici măcar cu Emil Manu (de ce oare?). Ștefan Aug. Doinaș, A. E. Baconsky și Nina Cassian ar fi mai importanți decît Victor Tulbure doar cu cîteva rânduri în plus. Petre Stoica, Ilie Constantin, Gheorghe Tomozei, Mircea Ivănescu sint pusi pe picior de egalitate cu scriitorii de o cu totul altă factură, Horia Mircea Simionescu și Augustin Buzura de abia pot susține comparația cu... Eduard Juris, după cum V. Voiculescu și Ion Vinea sint nevoiți să accepte cu stoicism mai puțin de jumătate din spațiul consacrat cultului prozator sau poet actual avînd nu cu mult peste 35 de ani. (S-ar putea și asta, dar nu e cazul). Cît despre refuzul „impreciziilor egalizatoare”, ne multumim să trimitem pe cititor fie la paginile: 466—467 (unde este vorba despre Mihail Petroveanu) și 502 (unde este vorba despre Lucian Răduț).

Am fi însă nedrepti dacă n-am recunoaștem totuși că o seamă dîntre articolele cuprinse în dicționar ating un nivel remarcabil, certificînd astfel vocația critică a lui Marian Popa. Să amintim, între altele, articolele despre Al. Piru, Fănuș Neagu și Nichita Stănescu. În toate aceste împrejurări, se pare că puterea de iradiazare a operelor acestor scriitori a fost mai puternică decît însăși exacerbaria subiectivității a lui Marian Popa. O dovadă în plus — obținută prin rigoare — că temperamentul lui erite se află în discrepanță cu criteriile impuse oricărui personalități angajată la întocmirea unui dicționar de literatură, lucrare ce se cere marcată în primul rînd de obiectivitate și echilibru.
Într-o întreprindere de asemenea avîngură ar trebui să avem puterea totală de a ne detașa de micile sau marile noastre antipatii sau simpatii, silîndu-ne să promovăm realitatea impusă de fapte, întotdeauna exemplară și inatcăbilă.

Nicolae CIOBANU

situația poeziei

VI

De-retorizarea „generației”

Am văzut că problema generației nu mai preocupă, în general, pe scriitorul matur al cărui orgoliu se fortifică în singurătate. Pe cit îl îngăduie „mediul” și „temperamentul”, el își aprofundează obsesiile instalându-se cu tot mai vizibilă decizie într-un destin solitar.

Dar, depășind aceste iluzii, nu puțini scriitori le consideră de către toată lumea și pentru todeauna depășite. De aceea reacționează, probabil, cu atât mai versunată uimire cînd aud cuvintele de ordine ale altei generații dornice de afirmare, fără să vrea să recunoască în aceste „păcate ale tineretilor” păcatele tineretii lor.

Și mai există o explicație. Pe măsură ce înaintea în vîrstă și în creație, fiecare autor își lărgeste și își consolidează reputația participînd la un echilibru de forțe artistice mai mult sau mai puțin convenabil. Cu cît locul pe care-l ocupă în ierarhia publicului este mai însemnat, cu atît el va fi dispus să privească epoca literară căreia-i aparține ca pe o unitate și să resimtă apariția tulburantă a „generației” ca pe o nedorită și periculoasă sciziune.

Căci programul celor ce vin este ruptura. Ei nu sînt interesați să respecte ci, dimpotrivă, să clatine echilibrul unei culturi în care locul nu le este încă recunoscut. Înainte de a-și fi găsit propria formulă artistică, ei resping pe cele existente angajîndu-se într-o polemică generalizată al cărei rost este, pe de-o parte, să modifice ierarhia deja constituită a valorilor, pe de alta, să stimuleze creația proprie. Cîtă chemare autentică și cîtă impostură, cîte aventuri nobile și cîte ambiții meschine intră în freacă a unei „generații” se poate vedea numai retrospectiv și... aproximativ.

Există, într-adevăr, o forță de descoperire și o capacitate de fervoare imediat caracteristice tinerilor, există dorința de generoasă dăruire și credință într-o misiune de îndeplinit, există neliniștea și intransigența, refuzul formelor și al ideilor prestabilite, iluzia deseori lucid întreținută a unei comunități de idealuri etc... Dar există și un cinism al tinerilor care nu e altceva decît o sfidare a vîrstei, privirea triumfător-ironică a celui care, aflîndu-se în irepresibilă și nemeritată ofensivă, uită că va fi la rîndul lui și în același fel asediat.

Există, în același timp, o generozitate a autorilor maturi, consacrați, care încurajează nu o dată tineretele talente, care renunță la alianțele de generație pentru a-și urma vocația în solitudine, care își asumă neori răspunderi cu atît mai îndreptățite și mai riscante cu cît ei înșiși sînt mai reprezentativi pentru unitatea unei culturi. Dar, la fel, există și un cinism al vîrstnicilor constînd într-o reprezentare electorală asupra literaturii și în convingerea că o poziție sau alta cucerită în instituția literară se va repercuta pînă la urmă în ierarhia de valori a epocii.

Ne-ar fi greu să stabilim momentele „generoase” și momentele „cinice” în derularea generațiilor sau în devenirea aceleiași personalități. Ceea ce se poate discipia logic și chiar cronologic se complică în planul psihologic și, cu atît mai mult, în cel istoric unde nu o dată alternativele se transformă în coincidențe. Căci de atîtea ori o atitudine la prima vedere reprobabilă are o implicație generoasă, după cum atîtea gesturi nobile se dovedesc a fi interesate. Negativă pregătește o afirmație care o justifică, solitudinea poate fi semnul unei grave angajări, recomandările pasnice exprimă nu o dată suficiență și confort spiritual.

S-au putut desprinde din expunerea de pînă acum două accepții ale „generației”: una interioară, apologetică, cealaltă exterioară, denigratoare.

Ambele sînt la fel de excesive și de mistificatoare. Retorica și patosul cu care sînt încărcate nu pot ascunde lup-ta pentru supremație care le generează. Criticul și istoricul literar trebuie să le evite, fără să evite însă opoziția firească a valorilor care stă la originea generațiilor ulterioare.

Sarcina lui este să redea discuției din jurul „generației” caracterul de constatare obiectivă, neutralizînd termenii și degajînd balastul retoric. „Generația” nu e un pretext pentru o vană agitație a spiritelor, ci o categorie a cercetării istorice.

Mircea MARTIN

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

Fii liniștit

Lui. I. Negoiteșcu

Fii liniștit: ceasornicul e-n-tors.

Copii, de-abușilea, al căror tors fragil ascunde-o lîncedă cruzime, stîrniți de verzi chimvale și enzime, se suie, zi de zi, pe triste scări ornate în grafitti cu măscări, julindu-se și limpezînd tavane de liliaci cu aripile vane, pînă la pragul plîns de unde-ajung să-ncline-n ochii lor orașul lung, și unde ploaia clipeiilor lehușe li se prelinge stîrînd pe buze din zimți albi cu lenașe tincturi oi unei nevizibile structuri de roți și pîrghii cîneșii ce-si poartă în cercuri iuți alcătuirea moartă, și unde cu sunsul lor ludul îndoaipă zilnic searbodul pendul cu glas de bronz și pipăit statornic.

Fii fără grijă: voce e-n cassonic.

Dar, mai încă, vei auzi se fel de bron, parcă furtivi anafel încercămoli în bur, la pîndă, și-or stîrîna alba vîntărie într-o suavă rîndă de scum. Apoi, auzul tău, vești în drum cu-ncheșuri de vînt scînd în cogit, va fi sorbit și alinat de mugul.

PALLADY: Fatale mai și pînă

Steaua mea

Steaua mea ca un tram în noaptea ce o răcoră de blînd animal steaua mea de poet și de lăstar pregătindu-mi un somn epocal steaua mea cu petale casnice nu vă poate răspunde în vești fie corb dansator pe moartăte vouă corbi printre nouăzeci.

Patrie

Patria este cuvîntul ce o răcoră de blînd animal steaua mea cu petale casnice patria mea este înveștă cîntului din zori.

IOLANDA MALAMEN

Corabie

Pe ape corabie orginția învecinează în gîl cu mine departe florie înaltă imnului de libelule pe ape corabia cu tine va pluti ca un nor argințiu ce o ruină a naturii

Pentru marmoră

Pentru marmoră poșii mei aiergînd cu durere destinul are voce de templu o, cine mă va iubi cu ecourii timide? corabia navigînd pe izvoare? o, cine să știe ochii mei ce vor fi fără soare?

PALLADY: Flori și evantai

MIHAI VELCESCU

Cîntec

Mi-au spus că pe o barcă înfăsurată-n nisie Prin valuri de nisipuri alunecînd din vise Prin purpuri și mătășini de pieopoe și sîscate Cu truntea deșelată tulcînată pe o parte Mai clară decît boaba de bună de ne bură Ce-o coborî din ochi-ti spre a se năstea meduză Să: clapaie de tîcere cu leagănișul acum Și murea ascunsă în al' primiv drum Să-i răsări truntea goală pe voi adînc de pîrîr De strigă și visioși de două-ori sase roată Ca într-o horă vagă ce se întorcă-n sine Cu ochi tîrîți în sus spre-a le vedea mai bine De nu mă știu acum prin tacerea de soapte Care-i Cuvînt de zădă și care-i rugă-n noapte Alut-mă, iubirea iubirii iubiri Pe voia to să-mi fie, la marginea ulmîrîi Tu singur vîi din maluri rămoșe-n depărtare Călcînd usor pe spaime cu-n pas de taină care Se murmură în barcă se murmură pe tîrmuri Și truntea aplecată pe piatră s-o înmărmuri Și sareă să rămie o clipă doar, și sareă Să liniștească pînsul, să liniștească marea.

Prin solzii ghicitorii

Unde-ai plecat în lamă prin arpe și umeri Prin drumul și inele loagănele să numeri Prin cazii în mine trunzi, prin fluier să-mi plîngi, C-o traisă-n care clipe și oral de ape strîngi Prin păsări rătăcite în ani rotunzi pe moale Și grațioase gîturi și prin picioare goale De cerșetori. În lemn la țîrșuri pentru porți De rugă și prin pietre aprinse pentru morți Unde-ai plecat țîrșie prin crud și prin țîrșii De roșul viei care mă serpuiește viu Prin solzii ghicitorii din somn și din minune Prin cei cîinci peștii plecto-vei sau al plecat, mai spune-mi

De pot să îmi culc trunchiul pe arpe de ingeri Cînd m-or tăia crezului că n-ai plecat să singeri Mai spune-mi peste-o clipă cu hulgi sub genunchi Să-mi pară Căi de Lapte hălădușii trunchi Prin dîncola de moarte cînd mi-ai murit de știre Fii dîncola de mine, te vai găsi în lire Ascuns lesut sub poșimi ca să îmi larmec zborul Și cînd vai plînge oriunde-mi să-mi speli ușa piciorul Prin ce-ai plecat oriunde-m-oi pregăti de fugă Să te găsească pe buza de Mare Rug de rug, În păsări albe întins pe aripi răstîgniri Plutînd peste naianuri de valuri și-amintiri Nisipuri de nisipuri ce-or li putut să fie De răminiei ascuns iubirii tale, mie.

proverbe

Cartea și partea

Metodistul casei de creație dînr-un fost raion — tovarășul Mătache, un om scund, grășu și cu un început prestigios — pentru indeletnicirea și obligatiile sale. — de chelie, ședei în fața instituției și-și ștergea giul nădușit cu o batută cîi un pogon, imprimată cu motive naționale. (De fapt cu flori locale, mai ales brînduși). Îi scîlcau pantofii noi, încălțați în ziua aceea, care după ce că-i încălecau și striveau degetele, mai și scîrțiau aproape necuvîntos. Se organizase o duminică model, un festival din de mai multe state într-o comună de deal. Și toțmai în ultima clipă, cum se zice, pentru că înștiințarea sosise cu vreo două ore înainte) s-a anunțat venirea și participarea — ca să asiste se înțelege — a tovarășului Zidaru însuși, din partea centrului. Într-un tiraz sau într-o de vreme acesta sose și coborî dînr-o mașină lungă și destul de strălucitor vopsită. — Tovarășul Zidaru? — Da. — Tovarășul Mătache, se recomandă Mătache și-i scîrțiau pantofii înfiorător, pînă ce Zidaru, ca să-l scoată din încurcatură, scoase din mașină o femeie înaltă, ochelăși și destul de apreciazabilă. — Tovarășă Coralia, secretara noastră. — O cunoaștem, o cunoaștem, e pornită de ne melegurile noastre, gres Mătache și fu vîntos de privirile Coraliei: care lucrase o vreme pe aici la un teatru de păpuși și cîntase și la un restaurant. — Altfel, cum merge munca?, veal o întrebare. — Păi, cum știți și dumneavoastră, muncă și muzică. Zici cultură, zici alergătură, cugetă metodistul Mătache. Zidaru o prinse pe Coralia de braț și întrebă neutru și neglijent: — Tovarășu! — Mătache, se mai recomandă Mătache o dată. — Ceva obiective culturale poșii să ne arăți? — Cum să nu, se poște? — Și el le propuse să meargă să vadă noul stadion sportiv. Pornară, Zidaru înainta la braț cu tovarășă Coralia și Mătache în spate ca să nu i se audă scîrțitul pantofilor din orăzina cărăm țov. Zidaru scrișmase de cîteva ori din nas și abraz. Ajmăteră, vîntură, gazon-gazon, porți-porți și cîteva bătrîni care jucau care șah, care table pe bănci fie la pe-luze, fie la tribuna infimă. — E bine, e foarte bine, îi explica tovarășul Zidaru Coraliei, Tovarășu! — Mătache Dumitru, îi recita celălalt o parte din buletin sau din actul de naștere. — Da, exact, putem să porșim spre Surpați pară, la duminică model? — Călcîlîi încuvîntă, ajmăteră la masină. — Mătache, frește cu doi pasi în urmă ca să nu se audă scîrțitul groszme al pantofilor. Se urcără în mașină. Acolo: — Tovarășu! Întrebă iar Zidaru din soate de lingă Coralia, secretara. — Mătache, Dumitru Mătache. — Alțcea, greutăți, dificultăți? — Atît ce v-am spus: zici cultură, zici alergătură. — Au ajuns la Surpați, lume colorată în costume naționale pentru duminica model, echipe de fluterasi, formații de dansatori. Lipsese doar solistele de muzică populară care mincaseră o groază de înghetată și nu mai puteau să cînte. Ca să mai treacă timpul de revenire, Mătache l-a condus pe Zidaru pe la bibliotecă unde-l aștepta altă încurcatură. Bibliotecara știa titlurile cărților dar nu știa autorii. Și mai avea și vreo cîteva cărți primite noi și neînregistrate. — Las' că ai tu carte și cărți da'o să-ți și i parțea ta, o amenință cătrîrîrî șoptit și nădușit Mătache pe bibliotecară. — Pînă la urmă l s-a spus totul lui Zidaru, că solistele mincaseră prea mult înghetată, adică, și nu mai puteau, răgușite fiind, să cînte, la care el a propus să cînte Coralia, secretara, ceea ce ea a și cîntat. Și la plecare, înainte de a se urca în mașină, Zidaru l-a chemat pe Mătache. — Tovarășu! — a uitat el iar. — Mătache, Mitică Mătache. — Totul a fost bine, a fost foarte bine. Și motorul a duduș și a pornit. La care, pe urmă, și Mătache s-a dus la bibliotecară și l-a spus că e bine, e chiar foarte bine, că așa e cînd ai carte, ai parte... Doar seara, acasă, cînd își scotea pantofii cu chin, a răbunîl în fața nevastăii. — Zici cultură, zici alergătură.

Nicoale VELEA

MIRCEA IVĂNESCU

Interioritate

O altă față a unei clipe care și s-a părut, cînd ai trăit-o, simplă, cu un singur fel de înțeles — ca și cum, intrînd noaptea țîrșiu, în camera aproape cu totul întunecată, te-ai fi aplecat să ridici un obiect abea zărit pe covor, la lumina sobei deschise — și, înîndu-l în mîini, recunoscîndu-l — ai fi înțeles deodată, cu totul altceva despre ce se petrece în jurul tău, în adăile, în vremea prin care treci și tu în anotimpul stîns al iernii acesteia, cînd se trăiește

lăuntric, și afară ies doar pisicile, lăsînd urme, ca niște gînduri, nu fapte. Deci, afară nu te mai așteaptă nimic. Un gînd confortabil, nu? — și iată, acum, noaptea țîrșiu, chiar într-o odaie a trăirilor tale, de-nici, înăuntru, ai găsit altceva. — Un timp, îl mai îți în palma obiectul acesta gășit pe covor, și te gîndești c-ai putea să-l lași să cadă la loc. Poate ar fi ca și cum nici nu l-ai fi văzut, nu l-ai fi simțit în mîini, sau poate, pe urmă te duci să aprinzi lumina cea mare.

Despre nesinceritățile inoperante

De la un timp — rămăsese pe gînduri, în fața ferestrei, (în spatele ei) se plimbase o vreme prin cameră, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, exersînd cum ar fi trebuit să schimpoate, cînd avea să treabusească să se scuze — se gîndea am să-i spun ce am călcat pe piscă, și uite, m-am scîrțit glezna. Ea nici n-îi asculta, poate, — ședei cu ochii pierduți la ferestră. — Dar n-ai li putut să vadă nimic afară. Doar țoțea ei chiar, răstîrîndu-se în pînăul de siclă acum colorată de lumina împi de aci). El, de fapt, după a vreme s-a aprit, cu mîinile sprijinite de sobă — nu mai ședea nimic. Pisica îl pîndea de sub măsuta rotundă din colț. După o vreme, a intrat ea. Și atunci, el și-a dîrs vocea — ea, ședei pe gînduri, la ferestră, Pisica și-a ridicat ochii. Și afară nu se vedea nimic.

Scenă

Cînd se va termina zăpada, se va mai putea constata ceva? Va mai fi cu puțință să se distingă printre cioburile îngropate de mult, în bălțile mici risipite printre colinice, că a fost o castel de așezare făcînd în zăpadă? Ar trebui să începem din nou, — și nu mai avem timp — și nici loc sensibil inimii — pentru asta. Și în fond, nici nu are asta vreo importanță. Doar am știut că se termină totul. (Numai că, uite, e urît să se încheie aici — cînd afară se termină iarna, și îți ridici ochii o clipă, și o femeie cu foc singurii în creștelul capului, te privește, și absentă își strînge buzele sub mîna încet ridicată. Și cel din fața ei se întoarce, și te privește îndată, și-i spune ceva. Și pentru asta ai așteptat de o vreme, cu suris rău, să se termine iarna?)

SMARANDA JELESCU

Leagăn verde

Leagăna-te, leagăna verde Pură strălă de-nceput Cînd ideea, nenăscută, Tremură de vis, în lut

Ce păcat de trumuseț, Ce păcat de ceasul strîmt Dinainte de mplinire Cînd „vai li” devine „sunt”

Oh, ideea de iubire Cînd tu încă n-aveai chip Și sîrului cerea gură Urmă vie pe nisip!

Poetul

Călcînd solemn, din semn în semn Și din volută în volută Și risipî în zborul larg Al' pîmînturilor ascete

În care arde rugul alb Cuvîntele viei, cuvîntele soare, Cuvîntul — rege de departe Durea singur, căznită Truile sînt și zîmțite El trece și se răstîgînește Și n-are oase, n-are carne, Și n-are zid, și n-are Doamne Ci doar o țîmblă care bate

Și-un măr tăiat pe jumătate.

PALLADY: Peisaj din Longo Mai

pămînt

Ceasta coborî deasupra copacilor, deasupra străzii pe care băiatul își purta multumit poșii. Apoi foșnetul cămașă numărînd piopii satului. Cel din fata casei, cel mai înalt, înfîpt bine în pămîntul ars, cu creștelul culundat într-un somn odinc pare că oșcunde ceva. — Ce ai străje: ai noapți? Ascunzi pe cineva care va pătrunde în cetate și-mi va tulbura somnul? Își spușe băiatul Arată-te, altfel te tai și din trupul tău voi, diopli lăci în care va călători totă să-l lovească pe cel neîmpăcat cu zeul apelor. Da, din tulpina ta vînoasă vor ieși multe lăci. Una o voi păștu și pentru mine, iar, atunci, cînd se va arăta din spatele în palma celui care te o sădit, ploș nerecunoscută, voi plîcea undeva, unde vîntul nu mai are firea să cugete, voi ridica brațele în sus și voi striga: Cerule atotputernic nu mai do vîntă acestei semînții care, cu creștelul ei foșnitor, se ridică deasupra noastră! — Atunci: se auzi vocea cuiva: — Apropie-te și-ți voi arăta cine se ascunde în spatele popului. Cuvintele ard, scot pîlăuși lungi ca niște limbi de șarpe. — Spune-mi, cine a luat vînturile din baltă? — Nu știu, zău nu știu. — S-o ia la fugă prin colbul străzii, să treacă peste minștea satului și să se piardă apoi în sălciul de la marginea opei? Dar dacă îl ajunge? — Spune-mi, cine o luă peștele? Era rîndul meu și m-au lăsat sărac l'pîi.

Ochii omului ard, ard în noaptea așa cum au ars coamele colinelor inierbate cuprînsse de secetă. Atunci pămîntul striga blestemete Războiul s-o stîns, s-au stîns și multe vite de vitezi dar pămîntul răpăot de ură și de secetă și-a pierdut memoria. Stă-turi de pîșări zgribulite săgetau aerul care vibra cu un clopot.

Gîndul acesta îl veni bălatului în minte. N-a auzit nimic, n-a văzut nimic. „Și omul pare așa de mic în fata geomului luminat de lampa cu gaz, oare așa de mic atunci cînd e cuprîns de ură?”

— Știi ai, știi și tu vrei să-mi spui? Poate tu ești acela!

Palma mirosînd a stuf răscopit îl lovește drept în obraz. Cade, se tâvălește prin praț se lovește cu capul de gard pe stîngașile căruii rămin nici pete de sîncă să strălucească în noaptea. — Știi ai, știi și tu vrei să-mi spui... — Nu știu, nu știu nimic. Nu da, nea Stavru, ce naiba!

— Dau pînă mi-oi spune unde-i peștele și unde-s vînturile. Tu cu mine să nu te joci. Auzi să nu te joci că te pîlesc de te duci după lac-tu. Are să

te aștepte colo, sub pămînt, cu brațele deschise. Auzi, de ce-i al meu nu dau voie nimînui să se atingă. Acu, tocmai cînd mă vedeam pus și eu pe picioare să mă furați, ai, să mă furați? Ifirm unde-i, că v-am văzut pe amîndoi! — Ura e ca pămîntul: muștește, muștește o apă, se usucă de rămine numai sarea, se zbrîncește ca un obraz pe culmea cea mai înaltă a vîrșitei, acolo, unde ochii linxului ling jumătate cealaltă o lumii. Tu, cel singur și slab rămas în noaptea privește înă-poi. Podul peste prăpastie nu s-a ridicat încă. Măi poți face un pas, un pas doar și vei fi dincolo. Dar, vai! pasul acesta e așa de greoi și așa de lung. Uite! Ochii, pe care altădată îi vedeam privind doar în jos spre scoarta jerpelită a bocancilor, acum se ridică, se înalță ca un elon, mă tintulesc. Ochi în care altădată n-a pătruns decît duminica apelor acum sînt răi, sînt tulburi. Ura i-o înrăit, ura i-o uscat! — Atunci băiatul are ochii aprinși de teamă. Gîndurile alunecă într-un țînut fără vînturi și fără plo, dîncolo de marginea verde-grasă o bălților. Vîntul se strecoară încet, încet printre frunze iar frunzele scot soapte ciudate pe care nici el nici Stavru nu le înțelege. — Măi Pavele, să-ți spun ceva: Crezi că Ifirm îți mai dă banii după ce-o vinde peștele? Eu v-am văzut. De aici v-am văzut Te-am văzut și pe tine cum l-ai împins barza de la mal iar popul dăste mi-a sopit atunci: „Uite-te la ei celălalt se aleste cu ce s-o alege dar Pavel are să-și muște pumnii de neoz după ai-o” Auzi? ai să-ți muști pumnii de neoz. Și nu că-ți ai face eu vreau rău, dar ai să vezi mai țîrșiu: răul cel mai mare tu îl l-ai făcut!

Fraza aceea de-o auzise din gura lui Ifirm într-o seară cînd tăcerea de ocol bălților frazo care l-a mîșcat pînă la sînge se prelinge ca o șuviță de rășină pe trunchiul unui pop bolnav: „Pavele o să ne îmboacățim după asta”

— Pe dracu nea Stavru ôsto m-o tras pe sloară. — Păi te cred că te-a tras pe sloară. Doar n-o fi el oros și se întoarce.

„Bătrîne tu, cel care m-ai alungat în temnița în care eac neabunite nimicimil am să te trădez. Și am să mă întorc cu fața la vînt așa, cu fata la vînt iar vîntul să-mi caie la cocoloș urzicii cu care m-am aroperat! A fost cold, a fost bine în spatele ei: poșii tăi poșii celor pe care l-am crezut drept și neabîntîtorii se vor auzi stîns lanturile voastre vor scoate din răunchi tăcerile unor acne. Ah! dar să mă țerti te rog. Acum am să mă joc. O simplă leacă cu păgușăuț despre care știu doar nîlt: A fost și el la fel ca și noi cîndva. Auzi?

PALLADY: Peisaj de iarnă: Seno

MIHAI CONSTANT DIACONESCU

Noapte de noapte...

Noapte de noapte floarea somnului scutură-n singe albe petale și nimeni nu întreabă; cum se destinde iarna-ncet pe față, cum ostenește fulgerător culorile-n amurg? încunare — luminoasele zăpezi îmbracă trupul țirzu când mușea virstei se ascute sub grea povara frigului șerpuitoare-n oase.

Dar ce se vede, ce se vede-atunci când pleoapele s-au preschimbant în aripi?

Aducere aminte

Voi fi popasul verii sau flautul din scorburi purtând în jurul casei priveliștea melancoliei

va ninge în anotimp aducerea aminte iar veghea mea aureolă statornică somnului tău va hotărî cu inocență noaptea drept noapte.

doar umbra ta regină printre umbre călătorind cu un suris va așeza cu mîni fluide fluturi țirzu în flori ca în sicrie

Umbrite mari păduri de crini

Ochiul sărută tot ce vede n-am ciștiga și nici n-am pierde privirea-n dragoste cu lucruri arde ca soarele în struguri

plutim frumoși chiar și-n declin umbrite mari păduri de crini din care sigur vom rămîne ce nu am spus și ce nu spunem.

DUMITRU STANCU

Mai plin

Un cerc de foc, mai plin ca cercul
Mai plin ca cercul este ochiul.
Mai plin de alb, mai plin de negru
De toamne plin imi este cercul

Cu pasul

Cu pasul poti să îmi măsoară
Suzavă noaptea viată.
Mă duce-n dulcele aleam
A vinturilor gînaș.
Cu pasul poti să îmi măsoară
Suzavă noaptea, viată.

Din aripi

Din aripi cad mari trandafiri
Si plaiuri cad din aripi
Din aripi vintu-n unduiri
Răsare peste aripi.

Din aripi triste, dulci;
In veci e trecere de aripi.
Din aripi mar cocorii
Din aripi sufletu-mi aplici

Și marea moare-n aripi.

Ochii și marea

pentru Nanett

Noaptea învăluie o mării cimpie,
Marea învăluie bratele tale,
Noaptea și viață în melancolie
Iată ochii tăi, iată marea.

Iată marea, floare a vieții
Marea și a vieții floare țiu-dăru
Nu voi mai privi marea
Nu voi mai avea floare a vieții.

Înima cutreieră marea,
Noaptea și bratele tale
Iată ochii tăi, iată marea,
Marea și a vieții floare.

GEORGE ȚARNEA

Elegia pietrelor

marmură bătrînă
sub nisipul grec
ochii trec prin moarte
pietrele nu trec

cum s-arate zeii
dacă u un chip
darm atitea mituri
albe sub nisip

și e toată clipea
de coșmar sonor
moare-ntregul singe
pietrele nu mor

sanctuar de gheoșă
ora din levant
desenează arcul
unui loc vibrant

numai adevărul
vesnic mi-l amin,
cîng atitea mituri
pietrele rămîn

O sentimentală istorie scurtă a Bucureștilor (VII)

miroase. Dintr-o astfel de tihnă îl va fi speriat huetul mare și surpătura clopotniței în care se păstra pulberea, trăsniță într-un priel de ploaie, cind aerul atîrnă bolnav și lucrește fața apei ca plumbul topit pentru mesușuguri diavolești; atunci „s-au făcut mare betejune la multi”. N-a stat însă bătrînul să se amărăscă de pagubă ci a reparat-o punîndu-i și „cîșnic”. De aici, din pivnițele de cărămidă cu boltă înaltă, pleacă haraciurile către Poartă, peșcheturile pentru viziri și cazine grase și lenese, cu dintii înnegrîți de zaharicale, bacșurile de toate soiurile: „De la Visterie pînă la caruțe pungile erau duse de visterice și însoțite de Visterierul cel mare

nu are unde să șadă Măria-Sa”. Acesta nu s-a mai îngrijit însă nici măcar de obișnuita meremțiseală pe care o făceau cei de mai'nainte sa ci s-a lăcomit la bănet și a fugit cu el din țară, așa că totul a rămas cum fusese, vrande, la cheremul țirgoveților, care de aici își împlineau nevoile cînd aveau lipsă de piatră ori de birne. Au rămas deci Curțile, cea Veche și cea Arsă, așa:

„Pe la Curtea Veche
Te trageau cîinii de-o ureche;
Pe la Curtea Nouă
Te trageau cîinii de-amîndouă”.

S-a pus în acel loc, astfel s-a întimplat de nu mai sînt „acele sîfite și glorioase ruine”, cum le iubeste Gion, mai din răutățile oamenilor pe care nu le mai însir aici — au făcut-o destui, — mai din fireasca curgere a timpului pînă cînd, la cutremurul din 14 octombrie 1802, „se dărîmă și ultimele ziduri care mai rămăseseră în picioare”, de se văita, ceva mai aproape de noi, tot Bucureștii:

„Și-acum podoaba mea toată
Mai s-a stins de pe pamînt;
Nu gîndesc ca vreo dată
Ce-am fost ieri să zic că sînt”.

Mult trebuie că ne-am îndrăgît noi „sărăcia și nevoile și neamul” dacă putem jeli după ceea ce altora li se părea a nu fi de mare față, așa cum încreca să spună un episcop catolic, Bakscii: „Palatul este mare dar nu e frumos; e aproape parăgînit; a fost o dată înconjurat cu ziduri; zidurile au căzut pe alocurea și pe unde spărțurile sînt mari, au fost completate cu gard de nuiele” (Gion) Ei, și? Pentru mine aici a trăit Mircea Ciobanu, întunecatul soț al Chiajnei; aici a îngenuchiat el, înfrigurat sub gheata subțire a zalelor, după ce și spîrcuise credințioșii, pe Coadă vornicul, pe Radul comisel, pe Suroe spătarul și încă pe mulți alții, vreo două sute. „și le-au dat mare muncă pentru avuție”. Dar cite înfricoșate județe nu au tinut voievozii noștri mai de aici, mai de aiurea, în tanițele curților lor, unde, luminați palid de candelă puține, cu feștia înecat în se u se stăteau să se stingă de umezeala grea, robii țigani doar un semn așteptau de la stăpînul lor și al țării pentru a-i scoate vinovatului de hainie ori de hulă parvșă măruntă prin șitje, ca la berbec; domnul sta și privea, se închina, ofta dar porunce, cu o mișcare moale a minții, osînda, căci își avea și domnul temerile lui pentru ziclele lui. Nu-l omorîse oare în chiar odată sa, într-o iarnă, la cealaltă Curte, Arsă, pe Hanșerliu Vodă un capușiu otoman, „îscușit și măstru în a tăia pe cei mari cu cîmpătar” și nu-l lepădase acesta trupul desăpătinat, cu vesmintele rupte, golul, pe o movilă de bălgar, unde a și zăcut pînă și-a făcut milă de el vladica Pogonianus de ia astrucat creștinete la Sf. Spiridon? Măcar era acea acela spurcat la dragoste, dar fapta rămînea de spaimă și spre luare aminte. Și nu osîndise mai înainte Grigore Vodă Ghica, tot de frica turcului, doi boieri cantacuzinști fiindcă „înjurase pe marele Dragoman al Porței de miere și de copii?”. Nu se vor fi gîndit la tot acest singe negustorii care aveau să se așeze cu dughenele lor în Șelari sau în Lipșcani, pe unde sunaseră pașii Brîncoveanului, cînd descopereau sub podețele bodogilor pivnițe gata săpate, era chîșpir, ajungea: nu se va fi gîndit la aceasta nici Caragiale caivat pe Șelari deschide, într-o vană nădejde de căpătîială, berăria, a doua înecăcar a lui de acest fel, Bene Bibenti, pentru care îl înjura un nimeni în „Evenimentul literar”, scriind că, dat fiind talentul literatului, „...nu-i este permis să se ocupe cu țire mai su-nătoare (altuie de trei seminte de dovleac la vîntuș eminescan), părăsind lira adevărată”. Mă rog, toate bune, dar trebuiau parole, lei, nu lire, așa ca răbda acesta și judecătoria strîmțată scriburii și pe clientul care-l aostrofa între două halbe cu cite-un gros, „mă, eu sînt negustor vechiu, pe mine să nu mă iei peste briceoa, că te zmăieș” (B. Lordan — I. Predescu, Caragiale, 1939) și epigramele lui Dumitru Teleor, care-i era măcar prieten, iată una:

„Și erau în berărie
Mese, scaune, pocale,
Chelneri, sticle și butoaie
Și nea Iancu Caragiale”.

În anul în care, tot sîrac, a treas obloanele la Bene-Bibenti, Mateiu, fiul poartă costume de marinar. Era zece ani. Și fiindcă oricum am lungit prea destul paranteza, dar și pentru că veni vorba despre tuburătorul Mateiu, (care va fi și un herald al brîncoveilor) ațit de preț astăzi cu atîta îndreptățire, să deslușim de pe unce se trage spusa Craii de Curtea Veche. Anume: în ruina palatului, în care nu mai stătea nimeni demult, prin cotoane, se adunaseră lepădăturile Bucureștilui, ajunseseră beciurile încurcate, cu infundături și răsufători pe sub toată partea aceasta de țirg, ba și mai departe pentru cine se stîria și de tîlănțe și de mîțe de pripas, jîgărite, de-l ocoleau oamenii cîmsecunde cu scribă și făcîndu-și cruci care n-ajutau la nimic, cită vreme n-avea cine-i stîrpi (fiind război între ruși și turci și țara de izbelște) răi cum erau și mult bețivian. Ait de mare era strîcătunea, povesteste colonelul Papazoglu, încît ajunseseră acestia, „Craii de la Curtea Veche”, să-și alegă Domnia pe un grec pe care-l chema Melanos Domcașiu, îl încălăseseră pe-un mîgar, cu topuz în mîni și cu cabină pe umeri odoare adevărate, desigur furate, și-l purtau pe ulite și prin crîme strîngînd: „Să trăiești măria ta, anii multii fericii”.

A stat atunci scăparea țirgului într-un beșliaga turc și-n slujbașii acestuia care erau la Cotroceni, căci i-au chemat neguțtorii să-și potolească pe bezmeticii care spîrgeau butoaiele și se spălau cu zeamă de struguri, și a venit turcul cu ai lui, „și pe care cum îl prindea el spinzura chiar în locul unde se găsea; pe nenorocitul Melanos însă l-a spinzurat în mijlocul țirgului, într-un colț de răspîntie, iar găteliile domnești le-a adus pe toate la palat (altul n.n.) și le-a dat în seama boierilor ce țineau locul de domn...”. Aici își încheie istorisirea și Popescu-Lumină, citînd pe Papazoglu, de a cărui lucrare deosebită n-am mai folosit, spunînd că „de atunci în istoria țării, se numește această întimplare epoca apeliștilor de la Curtea Veche, rămînd și zidătoarea de „Craii de Curtea Veche”. Din curțile cuminți, curat vîrute, ale lui Mircea cel Bătrîn, care și din alba marmoră a lui Constantin Brîncoveanu n-a mai rămas decât aducerea aminte și Peana Corodăsea „bătrîn și vestețit...”, din paginile lui Mateiu Caragiale, mostăgicului, Toate acestea însă sînt pentru mine dragi, deosebi înăuntru deslușite, ca într-un cîntec îngînat și uitat:

„Cu ușile ferecate
Cu ferestre-nzinate
Cu lanțuri de fer legate
Și toate-n groapă băgate”

de Octavian Stoica

și de ajutoarele lui: în căruțe erau lăzi, probabil, cu cercuri de fer, în cari se puneau cite 30—35 de pușgi. Îndată ce o ladă se umplea, Visterierul o încheia și o peoțuia cu peoțea lui. Muzicele cîntau în tot timpul cărătului banilor, iar bucureștenilor li se scurgeau ochii după gramada de bogății cari se duceau în Turcia”. (Ionescu-Gion). Tot Del Chiaro pe care l-am citat, ne da o descriere a palatului Brîncoveanului: „Este tot de piatră, cu o scară mearșă, mare, de marmură, Sala cea mare e făcută pe bolte și susținută pe un ordin de coloane care sînt scunde. Mai e o altă sală mare pentru Divanul cel mare și pentru ospețe la zile de sărbătoare. Sunt apoi

PALLADY: Vos cu gîlbenele

multe săli de audiență. Vine apoi apartamentul Principelui și pe urmă apartamentul Prințepesii”. Popescu-Lumină întregeste, urmind același izvor și arînd că „tot în acest Palat era și Spătaria cea mare, apoi cea mică cu stete, apoi Divanul cel mare și cel mic, Visteria cum și temnița în fundul curții în acelaș loc cu oăile seruitorilor”. În cuprînsul larg al zidurilor care erau din bolovan de riu cimentuții cu var se mai aflau ceaurul, adică livada cu pomuții și cîntăria, unde păsteau slobode căprioarele, așoptînd să le vină rîndul la cuțit, pentru îndestularea curtenilor stetnici. Cum împrejurirea ținea cam cît un sfert din pămîntul țirgului, locul trebuie să fi fost desmierdat foarte și cu puțină larmă; prin iarba înaltă, pe sub meri și pruni, în cîntări de pasceri, se vor fi plimbat agale Ștefan și Radu, fiii voievodului, buchisind stihuri grecești sub privegherea didascalosului, foarte învățat bărbat, Maiotta. Cu adevărat:

„La oraș, în București
La casele mari domnești
Masă mare se-ntindea
Mari boieri se-neveștea
Toată țara-mi chiuia”

Se mai afla la Curți un lucru de mirare pentru anii aceia, cînd, de pildă, schivnicii nici cu aghiasmă nu se clăteau, îi mai spăla doar cite o bură ori mai cădeau în apă de pe vreun podet subred, și anume baia „făcută cu marnuru adusa de la Țarigrad”, dimpreună cu „doi armeni meșteri”. Pentru cine cunoaște casa privată, de o rară opulență, a lui Constantin Brîncoveanu, cea de la Mogoșoaia ori cea de la Hurezi, sau chiar de la Cozia, se simte podoabelor dinafară ca și bucătăriile irlor care numai pentru fierturi smerite nu erau zidite, este lesne de înțeles de ce în numărătoreea veneurilor unul se cheamă „brîncovenesc”. Cări de la acesta încoace, după respirea patetică a neamului său, s-a ales praful și pulberea. S-au prăvălit zidurile și fozioarele, au crescut între lespezi izma și ciucuta, groasă cît un brat de melcar, de se hileau lăutarii de neputința ori de reaua voință a urmașilor, care cîrpeau doar ce fusese înainte. Însind paragina să cuprîndă ce mai rămăseseră din vechi, Ziceau acestia prin crîșme, pe sub umbrare, cu glas de cloară bucurășă de năduful altuia:

„Vai de mine
Nu-i la mine!
Că-i la Vodă-n București
Sus, în casele domnești,
Unde uau ratele
Unde fata ralece”

Arsă în 1718 și spartă de cutremurul din 1738, au luat foc și s-au scrumit și „foșorul roșu”, înghebare de scîndură ce purta acest nume fire de la culoare în care era vopsit, fiend din aceea că servea pentru privegherea pojarurilor, (așezat cam pe unde s-a clădit mai apoi Hanul Roșu și Hanul Verde și o brutărie pe care și-o aminteste același Popescu-Lumină. La Babie, pentru colțucul „de pomîna” care se cocea acolo), o chemau bucureștenii Curtea-Veche de cînd Alexandru Ipsilanti își ridicase o altă reședință. Curtea Nouă sau pe dealul Spirei. Între aitele, trebuie spus „a dară noua zidire îi plăcea lui Nicolae Vellara mai cu seamă fiindcă se cheltuiseră pentru ea vreo trei sute de pușgi de bani, pentru Sultzer ce făcuse Ipsilanti era „o magazie, fără stil, fără gust”. De altfel „magazia”, care n-o fi fost tocmai așa, avea să ardă și ea, după tipicul Bucureștilui, căpătîind pora-la de „Curtea Arsă”. Dar să ne întorcăm la bătrîna Curte-Veche, care a mai servit un timp ca adăpost, chiar dacă fără strălucire de altă dată. Astfel, un venetic, Mavrogheni, și el din șirul domnilor fanarioti, stăruie galbeni cu zîmți de pe la boieri zicînd că „este și rușina a fi casele domnești în mijlocul poliției dărîmate și surpate, și

scăpărat de Pavel Perfil

Da, mă auzi căci îți văd fața strîmbă de ciudă. Spune-mi, nu ne vede nimeni, nu ne aude nimeni: să te lovesc acum cu palma asta îmbrăcată în țepi de argint, sau... altădată, altădată cînd s-o mai liniști vîntul și ploapă acesta va întepa iar cu nesăț cerul iar cerul va fi un ciur prin care se va strecura încet, încet, ca floarea de nufăr spre apus, nimicnicia ta. Ai jîgînit un om, o ai jîgînit un om care poartă cu sine un pumn de pămînt reavăn. Are cinci copii și o avuț și o nevastă pe care a supt-o apa. Dar nu-i nimic. Strada e goală, arborii sînt goi de cîntece. Cel care te pîndește într-un cotoan întunecos vrea să te vadă acum, aici cum răscolești colbul și oare pămîntului și cîinți și-i ceri iertare pentru ce i-ai făcut”.

Băiatul l-a privit pe cel din foto lui apoi s-a întors și a dat să plece. Stavru, în care mai mceaua gînduri ascunse, bijibit cu ochii prin întinerie: plapul era acolo, era lîngă ei, înalt și fără umbră, mai foșnea sub vînt.

— Stai nu fugi că nu-ți fac nimic. Spune-mi doar unde sînt vînturile.
— Nu știu, zău nu știu.
— Nu știi, ai, nu știi dar ai știut să vii și să mă furî?

Atunci se auzi risul băiatului. Era o noapte fără lună, doar cu ploapă aceluia, căruia nu i se vedea capătul, înfipit bine în țalpa fiebinte a pămîntului.

— Stai nu pleca. Răspunde-mi căci, dimineață cînd s-or trezi oamenii am să le spun tot, am să le spun tot, mama voastră de tilhari. Nu vrei, ai, nu vrei!

Stavru se apropie. Așa, încet, cum se prelingea prin noaptea semăna cu vîntul ce bate dinspre pusti și iarba coșită.

De dîncolo de ape, dîintr-un țînt numit Marginalia de unde, poate, doar muzica se poate reîntraoare la fel de neînțîntă, vocea unui nar se auzea clar și distinct: „Ci voi veni într-o dimineață brumărie ochii păsării sorbindu-și cu nesăț zborul nu va mai avea vîrstă, nu va mai avea memorie, voi veni și te voi trezi din cel mai dulce somn cînd în vis ti se var perînda cai cu coamele arzînde și lot”. Lungi și albe ca acelea de se topeșc în cheiul Brăilei. Apoi te voi bate ușor pe umăr, așa, ușor pe umăr (Voi avea fata de drac, cea mai hidoasă fată din lumea asta.) și te voi întreba: „Știi Pavele zău aceea cînd m-ai suapărat? Ei, de zău o aceea am să-ți vorbesc acum”. „Nu, nu!” imi vei răspunde. „Atunci n-o fost nimic”. „Ba da, ba da, o fost, odu ti aminte că o fost ceva în zăua aceea”.

Aerul era rece, pătrundeau ușor pînă în mădulare apoi urcă repede ca o inundație prin șira spinării.

— Nu mai spui nimic, ai? Ți-a tăcut pliscul, firea-ți ai naibii. Parcă eu te-am pus să-mi scoți vînturile din apă. Ai avut noroc, ai avut mare noroc că nu te-am prins acolo: te-oș fi schilodit pe toată viața. Și aci tuaci? Spune-mi măcar unde-s plasele că de restul om vedea noi.

Stavru avea fata trasă. Pomeții, ca niște coline singurateci îi vegheau obrazul palid și învălăuit de ciudă. Celălalt, la citiva pași, dîncolo de bănuita umbră a ploapului, îl privea cu teamă. Apo: gîndul, pasărea aceea speriată de prea mult zbor, izbucni într-un cîrpit ciudat și străin.

— Haidem, nea Stavru, să ti le arăt. Acu să mă ieși și matală că nu ți le-am arătat pînă acum dar mi-era teamă de lfrim că, dacă se întorcă noi mi-avea pace cit oi trăi.

— Lasă-ți nu-ți face nimic. Ascultă-mă pe mine: nu-ți face nimic! Fă tu cum îți spui și nu se întimplă nimic. Hai, hai n-o mai face pe mironosita că de furat ai știut să furi, acum descăsură-te.

— Dar dacă oția celălalt? Tu îi spui, îi spui, așa într-o doară că le-ai văzut din stradă, ai venit și le-ai luat.

— Văd eu ce am să-i spun, dacă am să mă găsesc vreun cuvînt să l-i arunc în obraz. De lfrim nu mi-e frică. Să știi: nu mi-e frică!

— Unde-s, mă?
— Taci și vino după mine. Încet, așa, încet că se trezește bunica.

— Tu spune-mi unde sînt că mă duc eu și singur.
— Stai, nu te grabi, ti le arăt eu. Fugi de parcă ți-ar arde pămîntul sub picioare.

Apoi Stavru rînji și totîntîntia aceia îngălbenuți de tutun scîlpirii în întinerie.

Băiatul o dat vînturile țepi, unul cite unul, le-a așezat în spatele casei. Nîgea cu var și cu miro de catran și apă stătută. Stavru n-a zis nimic. Le-a numărât în gînd, le-a trecut prin mințile sale butucănoase și crăpate, a culcat scara în dosul casei dar fără să scoată măcar o vorbă. Se vede că în spatele frunții cocea ceva.

— Ei, cite sînt?
— Sînt cincisprezece, sînt toate. Dar stai, nu pleca, n-ai terminat totul.

— Cum adică?
— Uite așa bine. Te îmbraci, îți iei o desagă cu de-ale gurii și mergem la Brăila după lfrim.

Atunci era zău Pămîntul o scăpărat de trei ori din copitele sale aurite, de trei ori femeia în rochie ca obanosul a foșnit mălășos dîncolo de Dunăre, unde, de fiecare dată cînd se ridică încet, încet, ca oția, oamenii o vad cum se prelinge printre ploșcării.

„Bătrîne ploap este așa de mic acum, ești așa de

zgribulit atunci cînd răsare soarele. Dar va veni timpul, o! va veni timpul cînd vom porni împreună la drum, cînd ne vom abosi țalpile de prea mult umbel țir în urma noastră un cîine mare, unul din acei cîini care trag la edec sîmlele laponilor, ne va lunge umbrele lăsoate în mi. Dar cine e acest om? Spune-mi cine e acest om? M-a fost foame, mi-a fost sete: i-am furat citeva grăunțe din palmă, i-am sorbit citeva boabe de rouă culesse de pe o cîmpie străină, de pe frunzele unei plante pe care o purtăto cu sine prin lunga sa noapte de prizomere. O, nu-ți place ce-ți spun acum? Nu mă mai mingii pe creștet așa cum mă mingia la vîrstă cînd nu știam să cuget? Da, poate ai dreptate poate ai dreptate.

Poarta scîrții prelung. În dosul străzii, acolo unde începe balta și de unde, neptite, se strecoară lin lăcile pescarilor, foau omenii.

— Celălalt, bărbatul, avea fata și mi trasă. Pomeții obrazilor, ieșiți mult în afară, erau străbătuți de vîntoare subțiri.

— Om ajunge. Dacă prindem vaporul, diseoră sîntem așezate.

Mergeau prin pădurice. O pădurice abia ridicată deasupra unui stat de om. O sădiseră cei de la oraș după inundația din '40. Popoiul fremătă o li-niște. Un mierlo bătrîn trenura pe o creangă uscată. Poate singura creangă uscată din păduricea aceea. Apo o salcie bătrînă, ridicată cu un evantai deasupra tuturor, pe jumătate desfrunzită, pe jumătate decojită de ploii, în trunchiul căreia roiau cohorte de furnici roșii.

— Măi, Pavele, tu știi ce-i cu salcia asta?
— Dacă ț-i-oș spune că nu știu, te-oj supăra?
— Nu mă-ș supăra, dar, nu se cade tocmai din partea ta să nu știi. Asto-i o necuvîntă, dacă vrei.

— Acum știu.

Știa poate mai bine decît toți ceilalți din sat, poate mai bine decît lfrim.

A fost o vară ploioasă atunci, o vară în care norii pleteau alt de jos încît oamenii mari îi puteau aține cu bratele. El era mic, prea mic încît acele zărente ale cerului îl înfricoșau mereu. Apoi a răsărit soarele. O singură dată a răsărit soarele în săpătîmnia aceea. Altfelora cu toții că totă țău, misticășoiu Traian, nu s-a mai întors din oraș.

Au plecat să-l caute pe același drum printre vîruri teapoase de mure. Era lîngă salcia aceea. Fata îi era multată țir peste tot roiau furnici roșii. Soare lui mai mare și o plecat, în spătaț, fata cu puțină apă, alt cit să se steargă urmele de singe încheag. În jur miroșea o putregai și o salcie mîncată pe dinăuntru.

cenaciu

Marti, 1 februarie, ora 18.00

Au citit MARIUS TUPAN — proză, VASILE PETRE FATI și PAVEL PEREȘ — poezie (cel de al doilea, în lectura excelentă a lui DAN NUTU).

ION PAPUC deschide discuțiile acuzându-l pe Tupan de un „retorism dăunător”. Despre Vasile Petre Fati spune că „a debutat al doilea”, că „sensibilitatea îndreptată spre un univers mic”, cu alte cuvinte „ultraprofesionalizarea” este caracteristică unei părți importante din poezia tinăra. Pavel Pereș „nu e la modă”. Se simte influența lui Saint J. Perse. După ce recitește textul de proză, revine și are cuvinte bune pentru autor. Irinel Dincă nu simte „misterul”, „fiorul”, nu găsește nimic „șocant” în proza citită. Prin urmare proza are o existență din cauza lipsei de rezonanță. Horia Bălășoiu susține că limba noastră „dă multe metafore” și că prozatorul este inundat de această dăruire. Adam Vladimир cere un roman. Ștefan Dincă nu înțelege se se întâmplă cu M. Tupan: „ori e mediocr — și autorul nu demonstrează, ori e genial — și atunci

to nu ne demons.rează”. Despre poezii spune că sînt „foarte inedită”, că V.P. are cite două versuri geniale, cel puțin în fiecare poem, că V.P. are o „mină proprie”, și că, în general vorbind despre reacția sălii, lui (S.D.) îi plac hilarii. (!!!)

Mircea Popa se ridică împotriva oricărui gen de evazionism și se declară, programatic, un aliat al probleme-

cum a fost

lor sociale. „A acționa — și nu a contempla!” ne îndeamnă el. Ion Someșan afirmă că stilul și metajura românească nu trebuie refuzate. Ceea ce nici că s-a întâmplat. Teodor Vlađuș crede că prozatorul „vrea să-și înecă iubita”, iar despre poezie nu știe ce să spună — crede că în primul rînd ar trebui aplaudat efortul lui Dan Nutu. Gheorghe Vasile vede totul în culori sumbre și e nemulțumit de tinerii poeți. În proză n-are chef să se amestece. Andrei Roman — de asemenea.

Neagu Vulcănescu: „V.P. trăiește poezia”; apoi, nu se știe cum, „spiritul domină inteligența”, iar P.P. îi amintește de Urmuz. Gina Teodoru intr-o turbiditate luare de cuvînt, îi laudă pe cei doi poeți. Primul e un „mistic al vieții cotidiene, care știe să-și prelucereze materialul”, iar al doilea îi sugerează fragmente de muzică modernă și contemporană. Valeriu Pantazi, trecîndu-ne prin fața o „ispită a posibilului”, îi minimalizează pe cei doi poeți pînă la a-i declara mediocri.

În continuare au recitat balade populare actorii Marina și Mihai Velcescu: „Morița” și „Scorpiu”. Impresionantele lițanii au adus, în sfîrșit, liniște în sală. Bocetul grecesc greșit pe folclorul nostru a impresionat puternic asistența și a smuls ropote de aplauze.

În incheiere, Fănuș Neagu nu a tras concluzii asupra textelor citite. Ca o remarcă „răutatea” tinerească a sălii, și și-a exprimat convingerea că, odată cu vîrsta, totul se va „îmbuna”.

CRONICAR

Ne scriu cititorii

Ca urmare a inițiativei redacției noastre de a stabili un contact direct cu publicul cititor, un număr însemnat de scriitori au și sosit pe adresa Luceafărului. Semnalăm cu bucurie faptul acesta ca pe un indiciu despre existența largă de public de care se bucură presa literară la noi și, totodată, la acțiunile și la mulțumimile pentru activitatea primilor noștri corespondenți. În măsura în care spațiul recușes o să permită, vom încerca să răspundem și să publicăm un număr cit mai mare de scrisori. Pentru început, sistem de acord și preluăm citirea din opinia lui DAN ANGELESCU din Moreau.

Stimată redacție, cuvintele elocvente, pompoase, vor fi de prisos din partea unui cititor consecvent pentru o revistă de cultură de mare rang ca a dumneavoastră. La apelul lansat în numărul 3/15.01.72 mă grăbesc cu o sugestie (pentru a nu mi se iasă înainte) între altele și nici nu ne înțeleg în „profunditatea” am pus ghilimele, fiind vorba desigur de valori nedefinite certe viziunii autorului.

În ce privește invitația pentru ca cititorii revistei noastre, o veți primi cit de curând.

IULIA MUREȘANU, București — Multumim pentru bunele cuvinte la adresa literaturii noastre contemporane și ne grăbim să le publicăm.

Dragă redacție, inițiativa dumneavoastră de a sta de vorbă direct cu scriitorii este salutară. În felul acesta se leagă un fir care începe să se va termina prin citire. Desigur că cei mai mare procentaj ar fi de partea noastră, a cititorilor. Literatura este o înaltă școală ce ne adresează cu multă sinceritate, spre a ne arăta adevărul. Ea răspunde tuturor întrebărilor noastre, chiar celor mai discrete. Nu odată găsim în cuvîntul scris, acel cuvînt trăit care ne ridică fruntea, ne face mai încrezător, ne ajută să ne cunoaștem pe noi înșine. Adresez totă admirația, respectul și mai ales mulțumirile mele acelor oameni minunați care și-au depus toată străduința în cuvintele pe care le-au scris pentru cititori. Același deosebit respect și admirație pentru toți cei care prezintă aspectele realităților și adevărul vieții noastre.

CONSTANTIN BRINDUȘOIU din Reșița — ne scrie

La noi, la Reșița, mai ales în cadrul cenacului literar „Semenicul”, avem o grijă deosebită pentru revistele literare, printre care „Luceafărul” se bucură de apreciere în mod deosebit. Cenacul nostru a fost vizitat de criticul Mircea Martin, iar la aniversarea orăzului nostru-uzină se știe că un mare grup din redactorii dumneavoastră au fost de față și au scris. Apreciez rubricile bogate, interviurile poetului Adrian Păunescu, poeziile și proza, cit și traduceri din poezii lumii. Îi stimez și-i mulțumesc prozatorului Fănuș Neagu care se ține de cuvînt în a deschide porțile celor ce au de spus ceva. E vorba de fînăra Olga Neagu, pe care a publicat-o recent, ea fiind membră a cenacului nostru literar. Mă bucur de activitatea vie a cenacului revistei dumneavoastră, și-i urez ca pe viitor să manifeste o preocupare mai apropiată și față de acele cenacuri literare din țară care au o activitate deosebită.

În ce privește scrierile notă critică pe marginea poemului „Imnul întoarcerii” publicat în revista noastră de către poetul Ioan Alexandru, vom încerca să o cuprindem, în funcție de spațiu, într-unul din numerele viitoare. Refinem deocamdată entuziasmul dumneavoastră și bunetele aprecieri.

pavel pereș

Țărm secret

În grădina bondarilor trăiesc seminte dislocate din savoare, recitând-și din nou să le oferim Cimp-le nobilitate. A chema vîntul la ora de bronă a poemului. A face loc unei viace pe sub arborii învîdați și bărești. Și mai tîrziu cînd pămîntul a să-și înceapă eroulul vom porni către climatul nesigur al furtunii.

O amăzătoare și un transferi schimbătoric la mare, și o piine pe miază de noapte. Tu a să în țelul fără nici o provocare și ne afli pe vînt o evadentă părăsire.

Essențial e să împingăm stăpînea de pe baricadele de unde trînește furtună mare. Cîeva trunchiuri înflorite pentru un lac legendar obștesc sub un cer plin de dovezile noastre.

În orbipleg înțelegem pînăla credincioase în vîntul confident.

În foto oceanului agitat cîștăm cu încredere spre a intra în lumea ca să-lu. O recompensă pentru viața mea declanșată pe lângă frumusețea satelor. Nicodată n-o să-mi rătăcesc timpul de cîștî în această natură acum zădărită. Altfel recompensă n-ar mai fi decât un surîmîni călcat.

Rămîn la nivelul soarelui soare și mandatul pentru poezie, pentru singele care cîștărea conținutul calm, îmi întărește propria mea învenție. Îmi recaptăm demnitatea proporțională cu nivelul amuzărilor de dincolo. Amin rano dar îmi recunosc viața fără să pricepesc căderea înaltă tensiuni solare.

Împotrivă ne se naste în atelier, nici în artileria malcomă a vîntului. Er călătorii gîndim în dans de izvoare tocmai din priciu certificat de focuri. Viața aleargă împrevizibilă la confluente dintre marile linii fosforescente și universul confident.

Poetul înțelegă noaptea. Fără să treacă în cohorta justiției, peste vîntul rîndit trecut, și își renegă învențiate.

A adinci

Ochii și trimiți mesajul dincolo de trandafirul misterios cu petale de cer și sub luna blîndă de arieta confidente. Mesajele se coboară pe pleoștele lacului albit sub niferi tentați. Merididianii să mistice orizontul ca o pederapsă.

A lui vîntului învenție de a și că țărba siderală te cîștina apăsîndu-și numele peste versurile canivor, e egal cu acceptarea unui soare decalat.

Ochi primăriei trecerii, pentru a vedea totul dar a nu spune nimic. Frumusețe dorită pe biotul preasat al certitudinii. Pînă să se extermite soarele și chemase zori și lapă împotriva amuzului.

Real

Veghetor aliodată singur. Visul fuge ca un lup hîituit. Pe la ferestre lămpile albe una cite una pînă orăzîntîntele soarelui. Apoi adomă pe altele pe care ar fi trebuit să le lumineze. Veghetor trecînd printre oameni absorți de austere.

Veghetor au însemnă un simplu nume. El e timpul străjuit de felinare vesnice. O lumină urcîna mai pură. Un far pentru etemitate cu timpul investit în acțiunile noastre. Far ce nu se luminează pe sine în dorința metalică de realizare comună. Asalt continuu către izvoarele uriașe ale adevărului.

Veghetor peste cascade de alome născute din focurile atîțate nu pentru cenușă. Facur în care lucrurile își definesc identitatea capînd cureola utilității.

Pe alte drumuri

Și mînie și pînăna ne păstrează numele. Pe aici sondele prospectivii extrag felinarele indivizibile pentru viitorul aurifer. În munți elaborăm seminte rodnice prevestind multiplicității.

Sus, în alunții argintat, culcșul luminii în care pregătăm scări din lanee ferme ale cuteranței. La vremea de potrivit trandafiri roși pe geografii libertății, uenim la nicovale cerului.

Pe drumul imens care duce la delta poeziei — fîntini cu iz de ocean. Grăbim surprindem răsăritul sorbind din izvoarele eoliene. Dar cînt să ne potăim însetarea un stol de prigori a țîșit după curcubeul imaginației și soarele speriat alergose în tîrîmul amiezii.

Despre experiment

Se spune adesea că epoca noastră a inaugurat și pentru poezie un nou ritm de experimentare, o nouă combustie inovatoare, care cu mulți ani în urmă ar fi fost suficientă pentru evoluția mai lentă a unei întregi culturi. Ce dovadă mai bună decît succesiunea atît de rapidă a curentelor literare de la începutul veacului, sau decît apariția cu o frecvență asemănătoare a unor epifoneme mai recente: poezia concretă, letrismul și a. Privită așa, inovația este un adevărat spectacol, spectacol de grupare, spectacolul manifestelor, iar la urmă spectacolul unei poezii în general predominante de toate acestea. În plină glorie a suprarealismului, cu toate manifestele sale și cu tot spectacolul renegărilor sale, a fi inovator nu mai putea să însemne decît a fi suprarealist, sau a fi în altă grupare, organizată după aceleași criterii. Părea atunci o afirmație stupidă să spui că izolat, vetustul Valery, este și el un inovator, un poet care experimentează. Psihologia aceasta a experimentării în grup a schimbat înțelesurile mai vechi ale experimentului. Ea a transformat de fapt un proces implicit, un proces firesc al creației (necesitatea intrinsecă de inovare), într-un proces explicit. Fără să psihologizăm inutil, se poate discuta despre un mod actual de a experimenta, care decurge din aceste idei. Să ne întrebăm anume dacă azi experimentul poetic mai are sau nu nevoie de un manifest care să-l explicitizeze, și să ne mai întrebăm în ce măsură este sesizat acest experiment.

Romantismul avusese și el un program afișat pe puncte, dar acesta era

care să-i explicitizeze gestul cu ajutorul manifestului. El se bazează esențial pe experimente deja clasificate, pe un joc lingvistic ce a fost deja studiat, care a primit mai demult permis de liberă trecere. Peste cadrele unei revoluții împrumutate el mai are doar iluzia că așază elanul unei noi revoluții, dar hibridul este depistat cu ușurință din exterior „Inovația” sa are nevoie tocmai acum de explicații suplimentare, dar cum să se mai împace gestul explicit al manifestului de odinioară cu orgoliul hermetic, implicit, al poeziei? Cîneva îmi reproșează odată că nu sesizasesm în poezia sa inovația esențială pe care o aplica. Autorul pretindea că experimenta în poezie serialismul dodecafonic. Citită cu sentimente normale, sau chiar cu o atenție sporită, aceasta nu era decît o poezie incoerentă, un discurs zgomotos și aglomerat. M-am și întrebant apoi cum ar putea fi sesizat pretinsul serialism cînd nimic din respectiva poezie nu indica o asemenea sursă. Nu vorbesc de natura ideii în sine, ci despre eventualele ei șanse de a fi receptată. Acestea sînt minime, dacă nu chiar nule, iar gestul nu este de adevărat experiment, ci de mic teribilism. Ne vom convinge cu timpul că poezia noastră are acum nevoie, mai mult ca oricînd, de experimentul individual neepigonice de o biografie evolutivă și temeinică. Experimentul formal și-a cam epuizat ineditul și insolitul. Va trebui să ne întorcăm la aprofundări care se impun prin intranșigența lor.

Este important că tot atunci a fost reabilitată anonim ideea experimentului individual, respectaculos, ideea evoluției în cadrul unei biografii lirice. Așa încît s-a ajuns la următoarea situație. Poetul ce se vrea azi un vehement inovator nu mai aparține unei școli

vasile
petre fati

Sol

Țiu și noaptea pe pragul casei
Sînt urmele mari de fieră
Și iată de departe un sol
Care-mi aduce melancolia.
Și pe virful dealului fumul
Ce singur poți
Ajunge la copacul numit
Întristare și omizii ale lui
Dumnezeu, ramul se apleacă
De-a poruncă, călător
Tu aduci aici întunecare
Pe un ștergar cade vestea,
La fereastră unde poți orbi,
La casa unde am ajuns
Cumpelele scot aur pentru noi.

Izvorul

Înaintea muntelui ce singur
Un izvor,
Doar mina mea, doar pieptul
Întunecă acum puterea lui
Și numai noaptea morții beau
Cu gura roșie de sănătate,
Ce fericit poporul la care
Va ajunge în locurile mari
Și eu tăcut cu o torță
Aprinsă voi merge pînă
La începutul lui, acolo
O fîgăduință mare
Și drumul de miresme-l rătăcești.
Și un vultur ține nemilos
Izvorul, de departe, în ghiare.

Idol

Și eu, un profet mincinos
Cu pîlde mari ca în paradis
Și frații mei și zeii
Care mint, pe vipere sprînjîți
Ca pe niste arcuți, vai și lumina
O călăuză a nimănui, cum trece
Moartea prin crengi asemenea unei
binze
Și mari cîntăreți în marmură
Dormind și eu nemernic al artei
În haine de pierzanie, cu un vultur
Mare coborît pe piatra mea de inel.

Înaintea zăpezii

Ce trandafiri apasă peste corabie
Ca robii din adîncul mării
Și tu care cu pieptul aprestii
Ninsorea astăzi în genunchi
Înaintea unei mări mari
În foța fiarelor candela
Aprinsă, copilul singur
E aleșul, sărac am fost
Pe această corabie, ah, ingerul
S-a rînit și mina îl sîngeră
De un spin. Călători, deasupra
Mării și eu adus
Înaintea zăpezii astăzi.

posta redacției

Pragul inițial

Condiția creatorului, se spune, este aceea a unui etern debutant. Cu fiecare gînd pe care îl așterne pe hîrtie, el o ia meru și meru de la capăt, încercînd, pe cit este omeneste posibil, să-și păstreze nealterate impulsurile originare, starea de grație inițială, care i-a inspirat prima silabă neconfundabilă. În acest sens, dar numai în acesta, Rimbaud și tînarul oarecare ale cărui slove adolescente le primim zilnic în zeci de ipoteze într-o redacție, sînt absolut egali. Linia lor de start este aceeași. Distanța fiecărui din ei față de absolut este identică. În punctul zero, în pragul inițial, Dante, Shakespeare, Eminescu, sînt egal de mari sau egal de mici cu oricare debutant de azi sau de altădată. De aceea, fiorul nostru față de orice ins aflat în punctul de origine al destinului său, este profund și total. Către acest sublim „loc geometric”, care este primul impuls al marilor sau al micilor Sorii, spiritul nostru se întoarce necontenit. Ca un st.l de păsări, etern semnificative, gîndurile revin și se roteșc îndejur la locul de pornire. Litere de mină, în o mie și unu de chipuri așternute pe hîrtie, caligrafii ample sau prolixie, precise sau vagi, simple sau inutile înfrumusețate, disgrafii trăind emoție și înflăcărare, ori, dimpotrivă, scrieri inhibate, apăsate, lucide, suspendate, cu litere rămîind în aer, nedescinzînd pînă la limita de jos a slovelor; toată această fosgăială de linii, cerulețe, bare, virgule, punctulețe și semne, zîmb de fapt, o mie și unu de moduri în care energia psihice neexprimate încă, își caută forma ideală, o mie și una de fețe în care spiritul își încearcă realizarea.

După o dulce întrerupere (prea scurtă, aș zice eu) reluăm treaba de unde-am lăsat-o.

MAXIM TOMA. Dure și lacrimi. Și mult putu în suflet, nu-i așa? Ah, iubirile trădate! „Era tîrziu și noapte-afară / Printre coloanele boltite, / Se strecura-n tăcere luna / Peste dureri, peste morminte / Și aerul vibra de soapte / Vibra de semne de-ntrebare / Unde pleca fetița blondă / Acum în noaptea cea bizară?!”

Eu, ca să fiu sincer, cred că s-a dus să cumperi Carmol.

T. G. VASLUI. Versurile dumitale mi-au alungat orice tristețe. Nu ai talent dar ești tonic. Ești mai tonic decît tonicul indian. „Ne-am ridicat cu un etaj mai sus / Azi casa noastră, croșetînd noi schele / Și macaraua-alpenstock a pus / Piciorul spre alt cat zgîrie-stele. / Pe temelia pat-comun se-nfăț / O plapumă cu fire verzi și moi / În fiecare ochi de dimineață / Cînd cei ce dorm vorbesc în somn prin noi”.

URGENT. Imi place cum rupi petalele margaretei: „Debutez? Nu debutez? Te sărut / Și defilez”... Dar nu-mi plac deloc versurile. Sînt hapșin de proaste: „...Fericite maica mea! / Milenii și-au dăltuit făptura / Și ai crescut la sinu-ți cohorte de feciori / Viteji fără de seamăn / În luptă cu natura / Biruitori la gînduri / Și-n fapt biruitori”.

ELENA — CRISTINA. Să iubești meru cireșii. Și să treci meru Șă creștii mare sub o tînară pe sub florile lor, cer de bucurii. Ți-o doresc din inimă... Despre valoarea poezilor, mă jur să nu scot o vorbă.

MIRCEA ROTARU. Din tot ciclul am reținut următoarea frază: „Își uitase toreadorul nebunia afară / Și-nceis cu inele / Uciderea moartei taurului”. În rest, dop de plută într-o sticlă goală.

ANDREEA. Lucrează, „Spre golful liniștii” m-a convins că ești pe drumul neliniștii.

Cezar BALTAG

Fănuș NEAGU

Caragiiale- adevărul unei epoci

Caragiiale și modestia viciului

Uneori tocmai analizele critice și interpretările riguroase pot distruge sufletul viu al unei opere și trebuie să cauți după aceea, zile și nopți printre ruine adevărul cu dispreț ignorat... sau neînțeles. Încerc să capăt o imagine mai reală a lui Caragiiale și parcă tocmai studiile savante, noive în erudiția lor, constituie piedica principală. Un Caragiiale interpretat capătă parcă ceva uscat și încolor. Trebuie să te eliberezi de aceste studii, de povara erudiției, de aceste tabieturi critice ca să simți aroma pură și penetrantă a creației. Desigur, nu exprim un adevăr științific, mai curând un sentiment — vulnerabil ca orice sentiment... S-a vorbit adeseori despre „lumea lui Caragiiale”, „eroii lui Caragiiale”, „limbajul caragiialesc”. Ce naivitate! Dar nu e vorba de lumea lui Caragiiale — adică de o lume trunchiată, privită piezic, de un univers propriu, așa era lumea pe vremea aceea. Nu există „un limbaj caragiialesc”, așa se vorbea pe vremea aceea. Caragiiale, ca orice mare scriitor, n-a inventat ci doar a descoperit. Aici intervine însă miracolul săvârșit de artă. Avem impresia că viața copiază arta — și nu invers. Personajele lui Caragiiale nu sînt deformate, nu sînt caricaturizate, nu sînt privite cu nici o prejudecată, eu aș îndrăznesc să spun că nu sînt nici măcar satirizate, ele sînt observate cu o mare fidelitate... Cred că pe timpul lui Caragiiale societatea era burdușită de cațavenci și trabanachi... — în cazul lui Caragiiale invenția era cu desăvîrșire posibilă. Caragiiale ru privea critic realitatea, o privea, cred eu, pur și simplu. Dar privea unii mare artist e întotdeauna candidă și necruțătoare.

Dacă privim cu luare-aminte substanța operii lui Caragiiale descoperim un lucru ciudat la prima vedere... Ce-l minia în primul rînd pe Caragiiale? Progresul!! Asta îl scoțea din sărite... El intuise că sub pretextul progresului se pot înfăptui cele mai vaste aberații. O mirșăvie ca să fie posibilă trebuie să aibă neapărat un pretext nobil. De aceea personajele lui Caragiiale doresc progresul, au iluzii constituționale, vor „binele poporului”. Ei nu sînt deloc niște retrograzi. Sînt excitați de binefacerile posibile ale civilizației. Cu toate potlogăriile lor ei iubesc viața cu frenezie. Personajele lui Caragiiale au chiar și un fel de fanatism, au o credință în ceva, chiar cel mai tontălu trăiește sub obsesia unui ideal. Mai mult decît atât. Ei par dornici de cunoaștere, tinjesc după o privire de ansamblu, vor să fie la curent cu toate progresele științei, cei mai mulți sînt familisti, au sentimente laudabile. Și apoi ce energie au! Se agită, se bat pentru interesele și convingerile lor! În aparență, sînt niște oameni cumsecade, viciul lor e mai ascuns și mai profund. Măreția lui Caragiiale e că i-a făcut ridicoli cu progresul lor cu tot. Dar nu Caragiiale i-a făcut ridicoli, mai exact spus, Caragiiale i-a redat propriului lor ridicol, Caragiiale — spre deosebire de Gogol, nu vede în om păcate abisale. Ticaloșia eroilor din piesele și schițele lui Caragiiale nu este nesfîrșită, ci doar altă cit trebuie ca să-și realizeze interesul... Ticaloșia nu este nici măcar o structură a caracterului, ci doar o metodă. Eroii sînt superficiali, dar și ticaloșii lor e superficială. Algeții-l pe Cațavencu deputat și devine un om de treabă! Viciele acestor indivizi sînt modeste. Ce vor de fapt eroii lui Caragiiale. Vor să le meargă bine, și cam atât...

Ticaloșia eroilor lui Caragiiale nu atinge augele... Ei nu sînt niște întunecați, nici beștii, ci doar niște indivizi care vor să le meargă tare din plîn. Ei n-au grandoea, dar au în schimb o mare dragoste de viață. Dar o ticaloșie modestă, o abjecție temperată, o violență bonomă pot să fie extraordinar de periculoase — și în asta stă forța marelui descoperiri psihologice a lui Caragiiale. O ticaloșie abisală presupune riscuri pentru individ, se poate anihila și el în acest vîrtej, pe cînd ticaloșia mai modestă are o putere de conservare incomparabil mai mare. Ticaloșul modest e lipsit de riscuri, el are numai avantajii. În aceste mari intuiții se află universalitatea lui Caragiiale, sufletul etern al operei sale.

Dar nu numai critica socială e importantă în opera lui Caragiiale, deși el a făcut-o, fără îndoială, cu o mare pătrundere. Există la Caragiiale și un humor pe care-l putem numi „gratuit”. Dar numai că acest humor nu este chiar așa de gratuit. Caragiiale observă puterea noastră de a ne autoamăgi, de a refuza înțînirea cu realitatea. Aici Caragiiale nu se mai înfurie. Observă, se amuză, se întreprinde și altă tot... A fi meschin nu e numai un viciu moral ci și o greșală tactică. Prima victorie a meschinăriei este cel meschin. Aerialul de învingători al acestor oameni este — pină la urmă — ridicol...

Nu Caragiiale a creat această lume fascinantă în agitația ei besmetică, ci această lume fascinantă l-a creat pe Caragiiale. Cațavencu l-a creat pe Caragiiale, nu Caragiiale pe Cațavencu. În această modestie imperială se află, cred eu, taina geniului său, sufletul veșnic a tot ceea ce a scris.

Teodor MAZILU

Spiritul diabolic al artei de observație

— Cîteva întrebări pentru regizorul David Essrig —

— Ca om de teatru, ce puteți spune azi despre Caragiiale?

— Că este necunoscut.

— În ce sens?

— În sensul că este prea cunoscut. Faptul acesta poate fi grav. Caragiiale a avut un destin ciudat. Nu glumesc cînd spun că se întoarce și acum în mormînt. M-aș mira să aibă astîmpăr.

— Vă referiți la destin ca la mormînt?

— Da, și în acest sens. Contactul nostru cu Caragiiale e truzat și falsificat. S-a scris astăzi de mult despre el, a fost în scris chipul clasificat, sînt mici tîmpene de a sparge rîdul din preajma lui. Incapacitatea noastră de a simți scietic ne diluează contactul cu el. Mai sîntem încă născuți de spiritul diabolic al artei lui de observație.

— Credeți că aceasta este caracteristica lui cea mai definitorie?

Da. În observația lui se cuprinde mult mai mult decît deșișim noi. Noi vedem mai degrabă latura exterioară, amănuntul imediat, dar există în spatele faptului un plan de referință care cuprinde cu mult mai mult. În ce mă privește, am senzația că notația lui, exactă pină la halucinant, ascunde o teamă și o mare umire în fața misterului lumii. Perceperea lui continuă în refugiu în observație.

— În filmul despre Caragiiale pe care ați vrut să-l faceți, acesta era momentul pornirii?

— Da. M-a lovit o schiță. M-a pîlit: „Inspețiune”. Există un singur sens al acestei buclă. Ceea ce se narează acolo pe marginea sinuciderii unui om, coincidența faptelor, apetitul narativ nu fac decît să demonstreze ceea ce am afirmat: această fenomenală intuiție a misterului lumii. Cred că aceasta este postura în care trebuie să-l descoperim.

— Credeți că pentru generația „nouă” există creștinism de recuperare a lui Caragiiale în absolut?

— Termenul „generație” mă pune în încurcatură. Ar trebui să-l definim pe el mai întâi. Mă mulțumesc să afirm că există o profundă necesitate de redefinire a valorilor și că dacă nu o vom face noi în ce-l privește pe Caragiiale, o vor face peste ani alții. Trebuie să ne reascuim simțul pentru gravitate, pentru semnificațiile aflate dincolo de pragul percepțiilor imediate. Și Caragiiale, în mod paradoxal, ne oferă o șansă să o facem. Ceremoniile vechi au murit, ceremoniile noi nu sînt destul de convingătoare. Se cere o întoarcere grabnică înspre înțelegerea de adînc.

— Și cu comical cum rămîne atunci? „De situații”, „de personaje”, „de limbaj”, etc. S-a corbit doar altă de mult...

— La Caragiiale comical este grotesc, funambulesc. Departe de-a fi o glumă ușoară, comicalul lui este grav, abisal, uș spune chiar că e un soi de „dans al morții”. Comical vine din mari contradicții, vine din disproporția între ritualul formal al vieții și ritualul „de dedesubt”. Pină ce n-o să-l descoperim pe al doilea, n-o să avem parte să ridem adevărat de primul.

— Dacă ești moșta Caragiiale în teatru, ce istorie omnia e-er interesa?

— Proporia cosmică a problemeilor pe care le ridică.

— Să recunoaștem că este o riziune uxor... exaltată.

— Nu cred. Cred mai degrabă că precizia de bijutier a lui Caragiiale, scuzați, ne timpește. Vedem detaliile dar nu vedem întregul.

— Din punct de vedere al lipsei de sentimente, să fie care Caragiiale un cinic, un „invadator”?

— Niciodată. Dar în numele marilor sentimente se operează din totdeauna fără milă, fără cochetărie și uneori chiar fără rușine. Asta e tot.

REP.

Geometria la Caragiiale

Marile noastre clasici și în special trinitatea fondatoare a literaturii române moderne: Eminescu, Creangă și Caragiiale reprezintă dintr-un punct de vedere, o culme a calofiliei, o culme a preciziei geometrice a cuvîntului.

Se cunosc nenumăratele variante pe care Eminescu le făcea uneia și celeleșii poezii pină cînd descoperea „cuvîntul ce exprima adevărul”. Se știe prea bine munca fantastică asupra expresiei exercitată de către Ion Creangă în textele sale zgîrcite ca întindere. Același fenomen îl întîlnim și la Caragiiale. Astăzi, din perspectivă istorică nu ne surprinde aceasta pentru că de fapt Eminescu, Creangă și Caragiiale sînt cei care au fixat limba modernă scrisă la noi. Evident, scriitorii de mai tîrziu au avut de efectuat o muncă simțitor ușurată datorită fondării limbii scrise moderne petrecută înaintea lor și înfăptuită de către cei trei corifei.

Sadovescu care adeseori s-a mărturisit ca elev al lui Creangă în desăvîrșite sale scrieri are un mult mai mic număr de ștersături stilistice decît înaintașul său.

La Caragiiale geometrizarea limbii s-a produs nu prin stilizarea ei sau prin alegerea cu precădere a unui fond morfologic latin așa cum putem observa în cazul operei eminesciene. La Caragiiale precizia scrisului provine dintr-o riguroasă și selecționată reproducere a oralității în scris. Mai cu seamă în teatru și în celebrele sale momente oraltate este fixată pină la detaliu fonetic asemenea libelulelor străvechi în eternitatea translușidă a chihlimbarului.

Subtilitatea constă în durabilitatea chihlimbarului extinsă și asupra insectei perisabile.

Atît de precisă a fost lucrarea înfăptuită și cu un spirit atît de helen al geometriei, încît argourile locale, porecele, mahalagisme, etc. pină de o perioadă lingvistică extrem de scurtă, — prin strălucita lor fixare în spirit sînt iradiate înapoi în limba vie și reuate de aceasta în permanență, ca un fond ironic al limbii, definitiv.

În acest sens, în marea lor majoritate scrierile lui Caragiiale nu sînt destinate altă ca să fie citite ci mai ales ca să fie recitate, jucate, interpretate.

Este un tip de creație care suportă să fie recreată într-un număr mare de variante.

Limba eminesciană nu poate fi interpretată în prea multe feluri impunîndu-și ea singură timbrul și tonul. Tipul limbajului caragiialesc poate fi citit, recitat, interpretat de actori sau poate fi la urma urmelor, chiar pretext sonor pentru un teatru de marionete.

Limbă — Pierrot, limbaj — Arlechin, Argo de Vasilache, — ea are plasticitatea și grația verticală a acestor figurine, ea poartă rumburi pe maloul dănpătorului.

Dînd impresia că vorbește, el scrie; lăsînd impresia spontaneității de fapt el ștergește; avînd dulceața perisabilului, el este etern. Noi vedem un cerc dar el de fapt a făcut o linie.

Nichita STĂNESCU

Să-i fi făcut o cafea...

Poate că e ciudat, poate că nu, dar în orgolioasă adolescență vîșam să-i port servieta și să-i fac cafele lui nenea Iancu, să fiu eu „alături” de el ci „pe lîngă” el, doar ca să pot auzi ce mai zice. Asta se cheamă, probabil, venerație. Știu că Marele Caragiiale nu era tocmai tandru dar i-aș fi suportat cu stoicism și chiar exaltare strălucitorul sarcasm. Și nu m-ar fi părășit, sînt sigură, un sentiment de profundă intimitate pe care-l am ori de cite ori îl citeșc, foarte des cu voce tare, în nenumărate cazuri.

De la el am învățat să iubesc silaba exactă, acuratețea literii, enunțul stringent, rigoarea și eleganța. Ah, cum scria! Ce laudă a scrisului, de la mîșcarea de ființă a frazei pină la tremurul virgulei și la explozia punctului! Ce suspens psihic în puncte-puncte, ce ironie tăioasă în apostrof!

O magistrală lecție de viață și o magistrală lecție de stil — Caragiiale.

Mai cu seamă proza lui constituie pentru mine un reper fundamental în istoria literaturii de aci și de oriunde. Substanța unei deducții care umple la alți autori romani întregi încape la acest geniu al concentrației în cîteva pagini, fără să se anemieze sau să-și piardă relieful. Intelteual de zonă supremă, nu e niciodată victima abstracției. Dacă ar exista un organ predilect cu care să investigăm lumea — la Caragiiale ar fi Urechea. El aude adevărul și minciuna, lașitatea, filistinismul, prostia și ferocitatea, conflictele grave și pe cele ridicule. Într-o replică, rînjеше la noi un monstru sau un cretin.

Caragiiale face din limbă reflectoare, siringi, șerpi, streanguri.

Umorul lui înroșește hirtia de turnesol. (Dar e și duos, dar e și duos...)

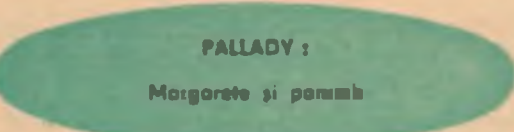
Da, și eu cred că numai din dragoste și stimă față de om, poți fi atît de necruțător cu malformațiile unora dintre semenii noștri.

Iar capacitatea de a denunța viciele societății în care trăiești, folosînd nu numai imprecizia ci și zeflemeaua este unul din simptomele cele mai sigure ale maturității unei literaturi, ale forței și lucidității unui neam.

Adînc îți mulțumim, Caragiiale...

Leonid DIMOV

Nina CASSIAN

Diavol cu garioafă albă

Dacă Ion Luca Caragiiale s-ar fi născut mai devreme sau mai tîrziu decît s-a născut cred că genul lui polemic și stilul său unic de a gîndi în cuvinte ar fi fost la fel de orbitor. Și este aproape imposibil să lămurim pe cineva că primul impuls al scriitorului nu a fost pentru a scrie ci pentru a gîndi și competența sa cinică a fost de a se gîndi la niște lucruri anume eterne, în sensul că aparțin omului cit va dura el, autorul lînd puțin desprins de ele și cam de nedezlipit de ele și de aceea a fost cu atît mai mult împotriva lor.

Dar și astăzi Caragiiale stîrșește cum se stîrșește prima ură și prima dragoste la adolescenți, comentarii înlocuite, palimi și limba lui muntească invențiată și spurcată, cu clopoșei și cu dangăte, cu clinchete de opal, străluceste ca în inima unei decoratii rubinului. Și în vorbirea noastră intimă, și în vorbirea noastră oficială, Caragiiale s-a strecurat cu o lume a sa din cuvinte, o lume în care divina demagogie se punea față în față cu fraternitatea năstrușnică a demagogilor aliați în interese.

Apropierea lui Caragiiale de conflictele sociale în care se învîrte ca un diavol cu garioafă albă nu s-a făcut cu ură ci cu o neînșiră iubire, o iubire de om scriitor de deștept, prea deștept, față de șleahța de Mitică, Mișe și Zile, șleahță de altfel odorabilă pentru că așa a vrut autorul care a avut pentru ea o îngăduință și o complicitate ironică pe care munteanul și mai exact ploieșteanul, o are în lîra sa. De aceea și Mitică și Mișe și etc. din zilele noastre vor rîde cînd se vor vedea, dar, dintr-un motiv al lor, cu totul special pe care noi n-avem cum să-l dibuim decît dacă intrăm exact în pielea lor elastică.

Măreția marelui scriitor constă în stil, în stilul său unic de a critica, un stil desprins de propria substanță, uneori aparent generos, un stil care te poate ucide dacă ești deștept. O anumită ordine a tensiunii și o distribuție neașteptată a punctelor ei de implomie. Cuvinte intrate în automatism verbale secate de sens sînt luate de diavol și reabilitate printr-o sintaxă nebană, unică. Precizie și nebanie, pralunime și superficialitate, paradox și loc comun, disproporție și o evidentă generală veselie, diavolul cunos-cînd bine gustul popular pentru distracție.

Bucuria exuberantă pe care ne-o produce scrierile lui Caragiiale e o bucurie care nu mușcă, deși conține o critică imperlinentă. Voluptatea autorului a fost de a se prelăce și el ca lăcînd parte din șleahță și a li asemeni tuturor personajelor sale; să simpatizeze cu șleahța și să se plîngă cu evlavie de gustul și mirosul ei.

Învățăm de la Caragiiale că teatrul are un caracter mai specific decît proza, că se apropie atît de mult de poezie, că și ea trebuie să aducă o plăcere, și nu o plăcere trecătoare ci una dură, pasională, otrăvită, veritabilă. Teatrul lui citit acum comunică un nou mod de a cunoaște cotidianul, dă expresie unei stări a noastre pentru care ne lipsesc cuvintele, teatrul lui a rafinat sensibilitatea epocii noastre.

Și foarte important este că în fiecare generație Caragiiale are un mare public și că el, scriitorul, dispune și azi de contemporanii săi și poate li judeca ca un poet, în afara și indilerent de contemporanii săi.

Omagiu, quia absurdum...

Există, pe ici, pe colo o ciudată părere: precum că Ion Luca Caragiiale, n-a fost patriot, că literatura lui n-a contribuit la creșterea limbii române. Că, cele luate-n ris de el au adîncurii — bîlbăie, paserile zburate-n bălțile creației românești. Nimic mai fals! Și Doamne iartă-mă, nimic mai adevărat! Da! Caragiiale și-a bătut joc fără a fine seama de zborul săgeților sale, da Conu Iancu a ridiculizat fără a se uita la cine rezistă! Și, totuși, nimeni nu poate spune că ironia caragiialescă depășește zidul dimpotrivă. Că tipurile ridiculizate de Caragiiale nu sînt tipice. Nu cumva ne întîlnim și astăzi cu eroii săi? Nu cumva, și astăzi ne bucurăm de ridicolul personajelor sale? În realitate, nimic nu e mai Caraghios decît dorința de a fi mai presus decît altul. Și nimic nu e mai

vredec de luat în ris decît dorința de a avea o putere mai mare decît a altuia. Desigur, putem descoperi personaje autentice, înși intrați în amalgamul cotidian (tezi Zaharia Arimnescu, profesorul ploieștean) care prefigurează fără greș personajele caragiialesci, cu mari ramificații cotidiene.

Desigur, ne putem gîndi la marelle bîlci pe care îl închipuie lumea de-notdeauna, cu tipurile sale, mai mult sau mai puțin precizate, Niciodată nu ne rom putea închipui un magician desfășurat cu atita patetică mantie peste colinele cotidiene, circumstanțiat cu atita precizie la viciele omologate. precum Conu Iancu, marea umbră a deliciilor ironiei de peste vreme.

Lucafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Virgil Teodorescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție:
Constanța Teiu

REDACTIA:
București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:
Soseaua Kiseleff 10, tel: 18 33 99

ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu
Paginător: Nicolae Ion